

Hoofdstuk 2

Migratie in België: statistische gegevens

In 2015 was een vijfde van de Belgische bevolking van vreemde origine en had 11% een vreemde nationaliteit. Dit hoofdstuk duikt in de migratiestatistieken van België. Zo komen niet alleen de stocks van de buitenlandse bevolking aan bod, maar ook cijfers rond de immigratie- en emigratiestromen en de verkrijging van de Belgische nationaliteit. Ook de redenen voor migratie worden behandeld aan de hand van een analyse van de motieven die worden ingeroepen om een visum of een eerste verblijfstitel te verkrijgen.

1. BEVOLKINGS- GROEPEN EN BEWEGINGEN

De voornaamste cijfers over legale migratie¹¹⁸ in België kunnen op twee manieren in kaart worden gebracht: op basis van de *stocks* of op basis van de *stromen*.

- De gegevens over de **stocks** hebben betrekking op de personen die zich op een welbepaalde datum op het Belgisch grondgebied bevinden. Met dat type van gegevens kan de samenstelling van de bestudeerde bevolking op een gegeven ogenblik worden achterhaald, op basis van verschillende indicatoren.
- De gegevens over de **stromen** hebben betrekking op de migratiebewegingen van bevolkingsgroepen die het Belgische grondgebied binnenkomen of verlaten. Die stromen kunnen afzonderlijk worden berekend voor de vreemdelingen en voor de Belgen die zich in België komen vestigen of het grondgebied verlaten. De stromen worden doorgaans berekend voor een periode van één jaar, bijvoorbeeld voor het hele jaar 2014, en tellen in dat geval alle bewegingen bij elkaar op die tijdens dat jaar hebben plaatsgevonden. Die gegevens moeten onafgebroken worden geregistreerd, waardoor ze een zeer volledig beeld geven van het migratiefenomeen en het mogelijk maken om algemene tendensen over min of meer lange tijdsperiodes te observeren.

In dit deel worden eerst de stocks van vreemdelingen, van immigranten en van de bevolking van vreemde origine behandeld, daarna de cijfers over de nationaliteitswijzigingen en tot slot enkele recente ontwikkelingen met betrekking tot de migratiestromen.

1.1. | Vreemde bevolking, geïmmigreerde bevolking en bevolking van vreemde origine: cijfers over stocks

1.1.1. | België telt meer immigranten dan vreemdelingen

De termen *geïmmigreerde bevolking*, *vreemde bevolking* of *bevolking van vreemde origine* worden courant gebruikt zonder dat daarbij echter altijd nader wordt bepaald op welke groep van personen ze betrekking hebben. Het is nochtans van primordiaal belang om dat van in het begin al te verduidelijken, want hoewel sommige personen deel uitmaken van verschillende categorieën, duiden die termen wel op verschillende situaties.

Kader 6

Enkele kernbegrippen

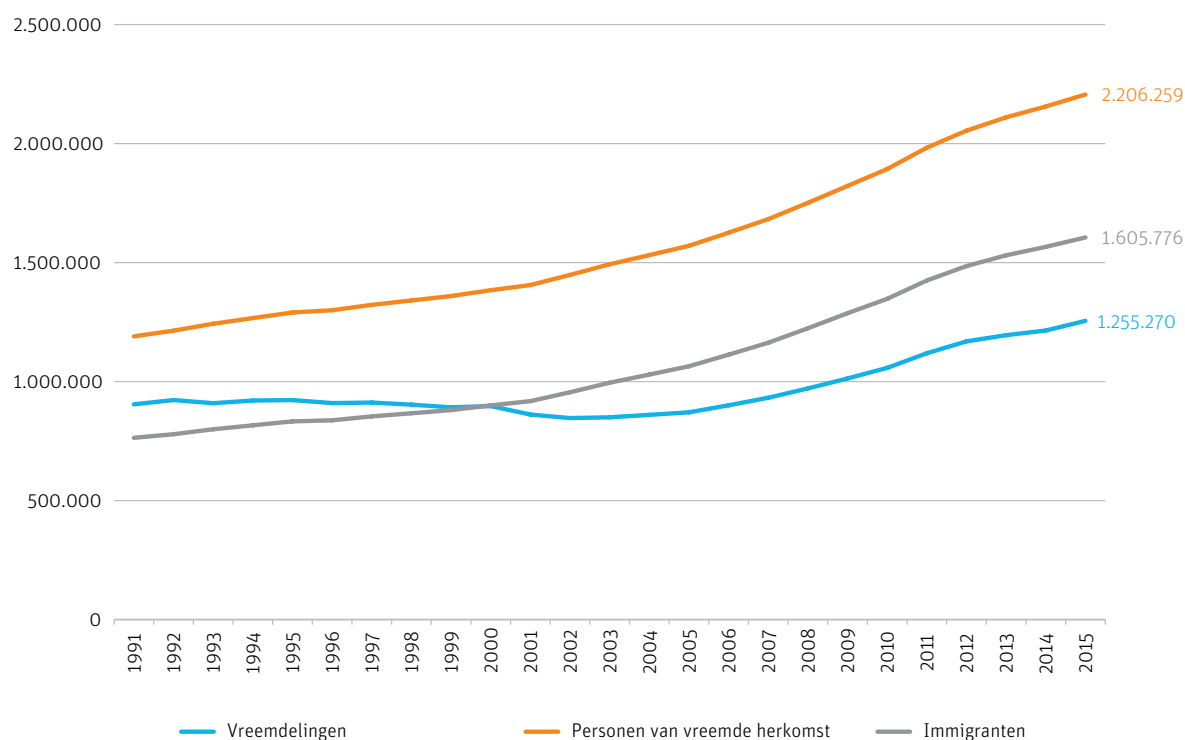
De **geïmmigreerde bevolking**. Dit zijn alle personen die in het buitenland geboren zijn en officieel in België verblijven. Ze hebben dus een ander land verlaten om zich in België te komen vestigen. Het criterium is het *geboorteland*. Zo omvatten de immigranten zowel personen van vreemde nationaliteit als personen die Belg geworden zijn.

De **vreemde bevolking (of bevolking met een vreemde nationaliteit)**. Hieronder vallen alle personen die niet de Belgische nationaliteit hebben en officieel in België verblijven (ongeacht of ze in België of in het buitenland geboren zijn). In de Belgische statistieken wordt een persoon die zowel de Belgische als een vreemde nationaliteit heeft (een dubbele nationaliteit dus), uitsluitend als Belg en niet als vreemdeling beschouwd. Het gebruikte criterium is hier dus de *huidige nationaliteit*.

De **bevolking van vreemde origine**. We definiëren die bevolkingsgroep als alle personen die niet als Belg geboren zijn en officieel in België verblijven. Ze kunnen in België of in het buitenland geboren zijn. Sommigen zijn Belg geworden, anderen niet. Het criterium is de *nationaliteit bij de geboorte*.

¹¹⁸ In dit hoofdstuk worden alleen de cijfers over de *legale* migraties gegeven. De cijfers of de indicatoren over de migranten in irregulier verblijf worden voorgesteld in de hoofdstukken 6 (*Regularisatie van verblijf*) en 7 (*Terugkeer, detentie en verwijdering*).

Figuur 3. Evolutie van het aantal immigranten, vreemdelingen en personen van vreemde herkomst in België, 1991-2015, op 1 januari van elk jaar (Bron: RR-Statistics Belgium, DEMO/UCL)

Op dit ogenblik zijn er in België meer immigranten dan vreemdelingen: België telde op 1 januari 2015 1,6 miljoen immigranten geteld tegenover 1,2 miljoen vreemdelingen. Dat is nochtans niet altijd zo geweest. Voor de jaren 2000 waren er in België 900.000 vreemdelingen en 760.000 immigranten. Op nagenoeg een kwarteeuw tijd is de geïmmigreerde bevolking verdubbeld, terwijl de vreemde bevolking met ongeveer 30% is toegenomen. De bevolking van vreemde origine stijgt al sinds een twintigtal jaar nagenoeg onafgebroken, met een jaarlijkse groei tussen 1 en 5%. Verklaart dat waarom het aantal vreemdelingen niet even snel toeneemt als het aantal immigranten? In werkelijkheid heeft het aantal vreemdelingen tussen 1991 en 2000 een periode van stagnering gekend en is het sinds zowat vijftien jaar opnieuw lichtjes aan het stijgen. Die ontwikkelingen kunnen worden verklaard door een combinatie van de immigratiestromen en de nationaliteitswijzigingen. Er kan worden vastgesteld dat de immigratiestroom, met andere woorden het aantal personen dat elk jaar het land binnenkomt, vooral

tussen 2000 en 2010 (Figuur 3) sterk aan het stijgen was. Tegelijk vertoonde het aantal verkrijgingen van de Belgische nationaliteit door vreemdelingen een stijgende tendens tot in het begin van de jaren 2000, terwijl het sindsdien aan het stagneren is. Een sterke immigratie in combinatie met een beperkt aantal verkrijgingen van de Belgische nationaliteit leidt tot een toenemend aantal vreemdelingen, en omgekeerd¹¹⁹.

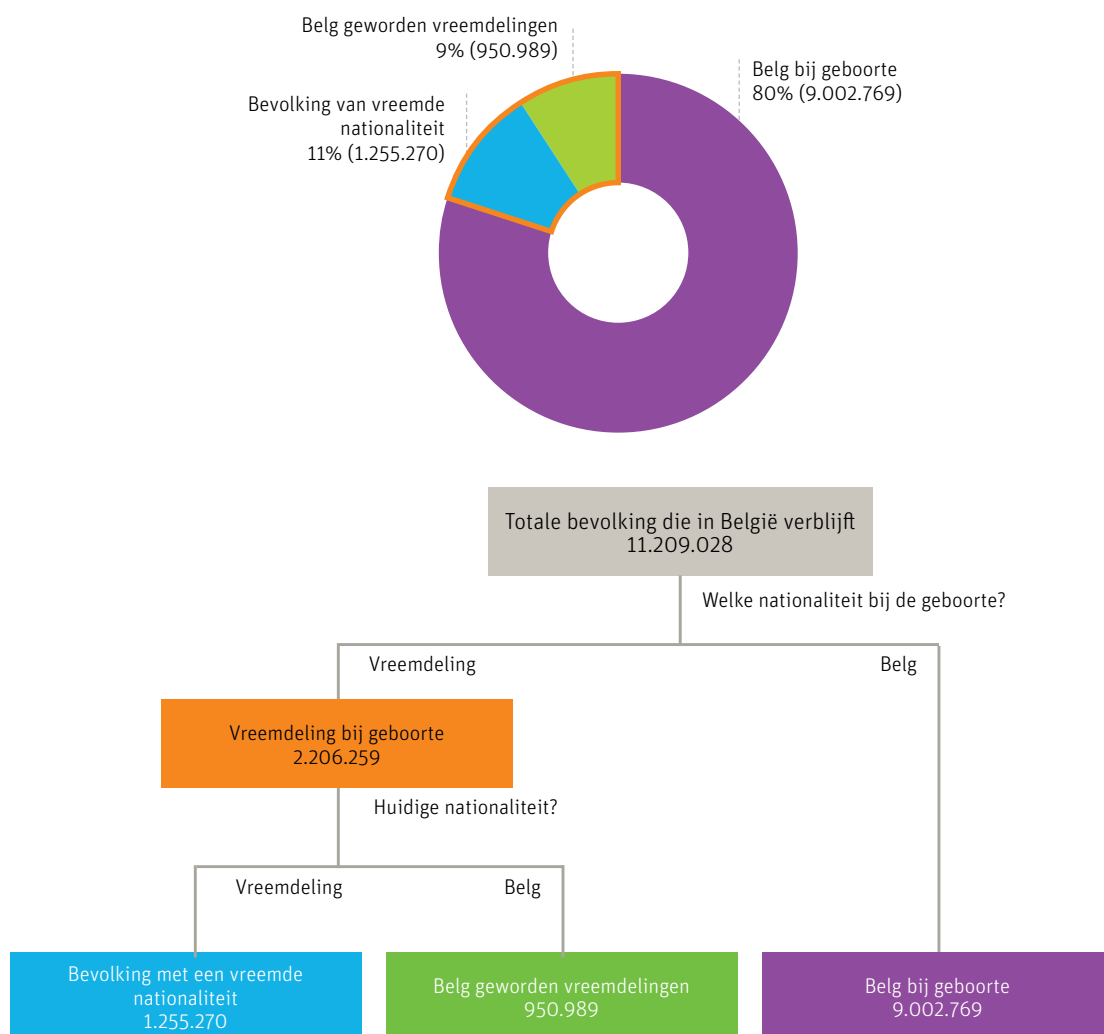
¹¹⁹ Zie ook cijfernieuwsbrief Myriatics 2, "Immigrant, vreemdeling of Belg van vreemde origine": www.myria.be/nl/migratiedata/myriatics.

1.1.2. | 20% van de inwoners van België zijn geboren met een vreemde nationaliteit

Op 1 januari 2015 telde de *als vreemdeling geboren bevolking* 2.206.259 personen. Dat is 20% van de 11.209.044 inwoners van België. Onder die personen van vreemde origine kunnen twee groepen worden onderscheiden:

- 1.255.270 personen zijn geboren met een vreemde nationaliteit en hebben die behouden, ofwel 11% van het totale aantal inwoners van België;
- 950.989 personen zijn geboren met een vreemde nationaliteit en zijn Belg geworden, ofwel 9% van alle inwoners.

Figuur 4. Verdeling van de Belgische en de vreemde populatie in België op 1 januari 2015
(Bron: RR-Statistics Belgium, DEMO/UCL)

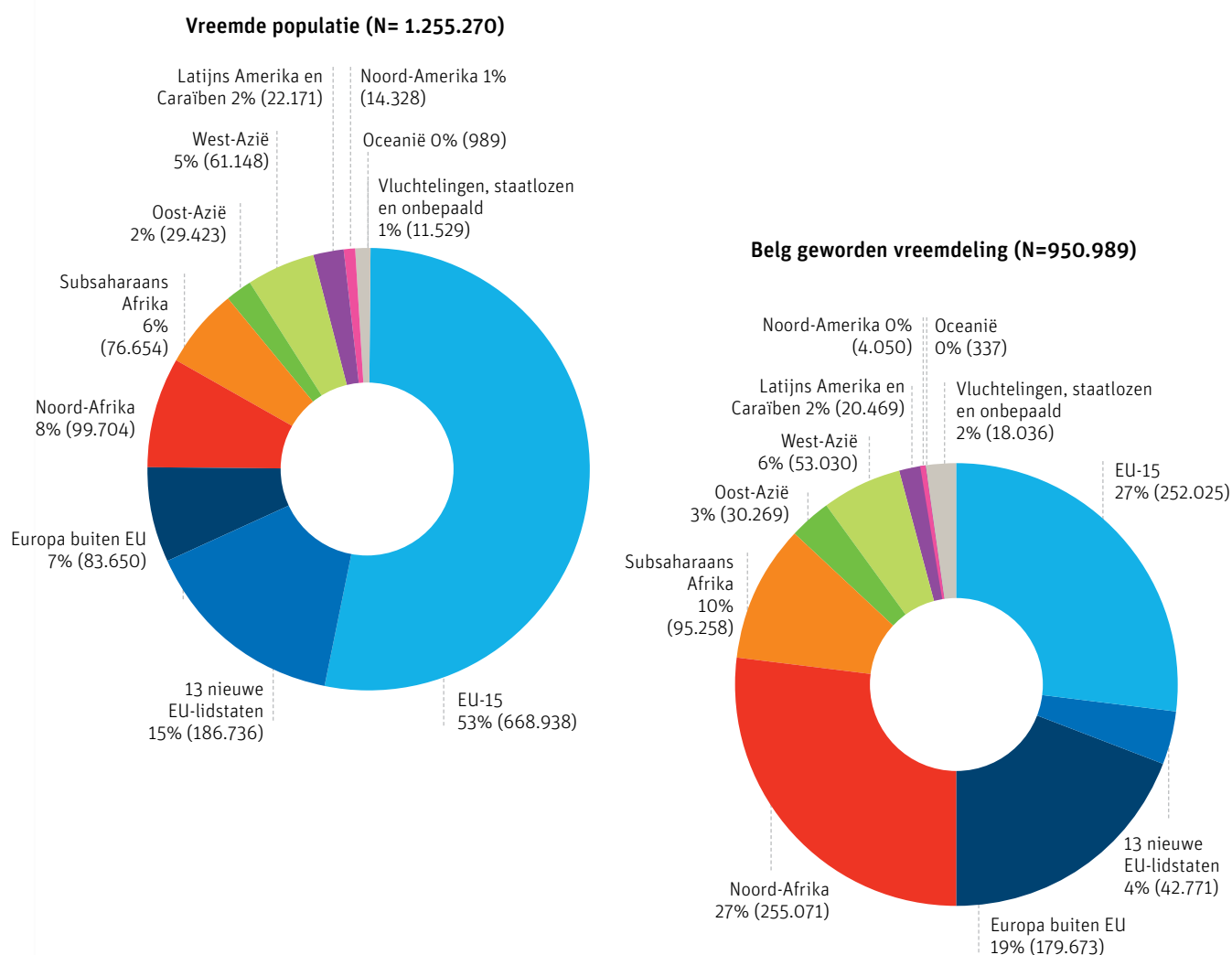

1.1.3. | Vreemdelingen en Belg geworden vreemdelingen: bevolkingsgroepen met verschillende origines

Het voornaamste onderscheid tussen de *vreemde bevolking* en de *Belg geworden bevolking* (behalve de verkrijging van de Belgische nationaliteit voor de tweede groep) is de herkomst van de personen uit die categorieën. Twee derde van de personen met een vreemde nationaliteit is afkomstig uit een land binnen de EU-28 (68%), terwijl van de Belg geworden vreemdelingen één derde uit een land binnen de EU-28 komt (31%).

De *bevolking met een vreemde nationaliteit* in België is dus hoofdzakelijk Europees. Uit de gegevens die op 1 januari 2015 beschikbaar waren, blijkt dat 53% van de personen van vreemde nationaliteit afkomstig zijn uit de landen van de EU-15 en 68% uit de EU-28. Als we ook rekening houden met de Europese landen die niet tot de EU horen (waaronder Turkije), zijn 75% van de vreemdelingen afkomstig van het Europese continent.

Figuur 5. Verdeling van de oorspronkelijke nationaliteiten voor de vreemde populatie en voor de Belg geworden vreemdelingen op 1 januari 2015 (Bron: RR-Statistics Belgium, DEMO/UCL)

Tabel 4. Voornaamste herkomstnationaliteiten voor de vreemde bevolking en voor de Belg geworden vreemdelingen op 1 januari 2015 (Bron: RR-Statistics Belgium, DEMO/UCL)

Vreemdelingen			Belg geworden		
Frankrijk	159.352	13%	Marokko	224.108	24%
Italië	156.977	13%	Turkije	119.011	13%
Nederland	149.199	12%	Italië	116.206	12%
Marokko	82.009	7%	Frankrijk	50.042	5%
Polen	68.403	5%	DR Congo	37.381	4%
Roemenië	65.768	5%	Nederland	31.138	3%
Spanje	60.386	5%	Polen	23.020	2%
Portugal	42.793	3%	Ex-Joegoslavië	21.998	2%
Duitsland	39.294	3%	Algerije	17.596	2%
Turkije	36.747	3%	Duitsland	16.325	2%
Bulgarije	28.721	2%	Spanje	13.609	1%
Verenigd Koninkrijk	23.974	2%	Rusland	13.417	1%
DR Congo	20.625	2%	Tunesië	10.932	1%
Griekenland	16.275	1%	Roemenië	9.586	1%
Rusland	12.434	1%	Rwanda	9.541	1%
Andere	292.313	23%	Andere	237.079	25%
Totaal	1.255.270	100%	Totaal	950.989	100%

Onder de onderdanen van de EU-15 nemen de Italianen, de Fransen en de Nederlanders de eerste drie plaatsen in. Samen maken ze iets minder dan 38% van de personen van vreemde nationaliteit uit. Daarna volgen de Spanjaarden, de Portugezen, de Duitsers, de Engelsen en de Grieken. Onder de onderdanen van de dertien nieuwe EU-lidstaten, zijn de Polen, de Roemenen en de Bulgaren sterker vertegenwoordigd dan de andere nationaliteiten. Samen zijn die drie nationaliteiten goed voor iets meer dan 12% van de personen van vreemde nationaliteit. Nog in Europa, maar buiten de grenzen van de EU, is het aandeel van de Turken niet te verwaarlozen: ongeveer 3% van de vreemdelingen. Bij de onderdanen van niet-Europese derde landen, vallen twee nationaliteiten in het bijzonder op: de Marokkanen (goed voor 7%), die op de vierde plaats komen na de Italianen, de Fransen en de Nederlanders, en de Congolezen (met 2%).

Wat de *Belg geworden vreemdelingen* betreft, wordt het omgekeerde vastgesteld: de meesten van hen zijn afkomstig uit derde landen (69%). Om uiteenlopende redenen vragen personen afkomstig uit lidstaten van de EU immers minder vaak de Belgische nationaliteit aan dan onderdanen van derde landen. De redenen waarom ze naar België migreren zijn vaak verschillend

en hun voornemen om zich duurzaam in het land te vestigen misschien minder groot. Wat hun rechten en mogelijkheden betreft, staat er voor hen ook minder op het spel: dankzij het vrije verkeer binnen de Europese Unie kunnen ze naar de buurlanden gaan en komen wanneer ze dat willen, zonder dat ze daarvoor de Belgische nationaliteit moeten verkrijgen. De onderdanen van derde landen zijn daarentegen beperkter in hun bewegingsvrijheid en de verkrijging van de Belgische nationaliteit vergroot hun mobiliteit, niet alleen binnen Europa, maar ook elders in de wereld. Behalve de voordelen op het gebied van mobiliteit, is de toegang tot de Belgische nationaliteit ook een belangrijke integratiefactor, in het bijzonder wat de socio-professionele inschakeling betreft¹²⁰.

De Marokkanen en de Turken zijn bijzonder sterk vertegenwoordigd onder de personen die de Belgische nationaliteit verkrijgen: ze maken respectievelijk 24% en 13% van alle vreemdelingen uit die Belg zijn geworden. Daarna volgen de Italianen (12%), de Fransen (5%) en de Congolezen (4%).

120 FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (2015), *Socio-economische Monitoring 2015: arbeidsmarkt en origine*, 264 p.

Kader 7

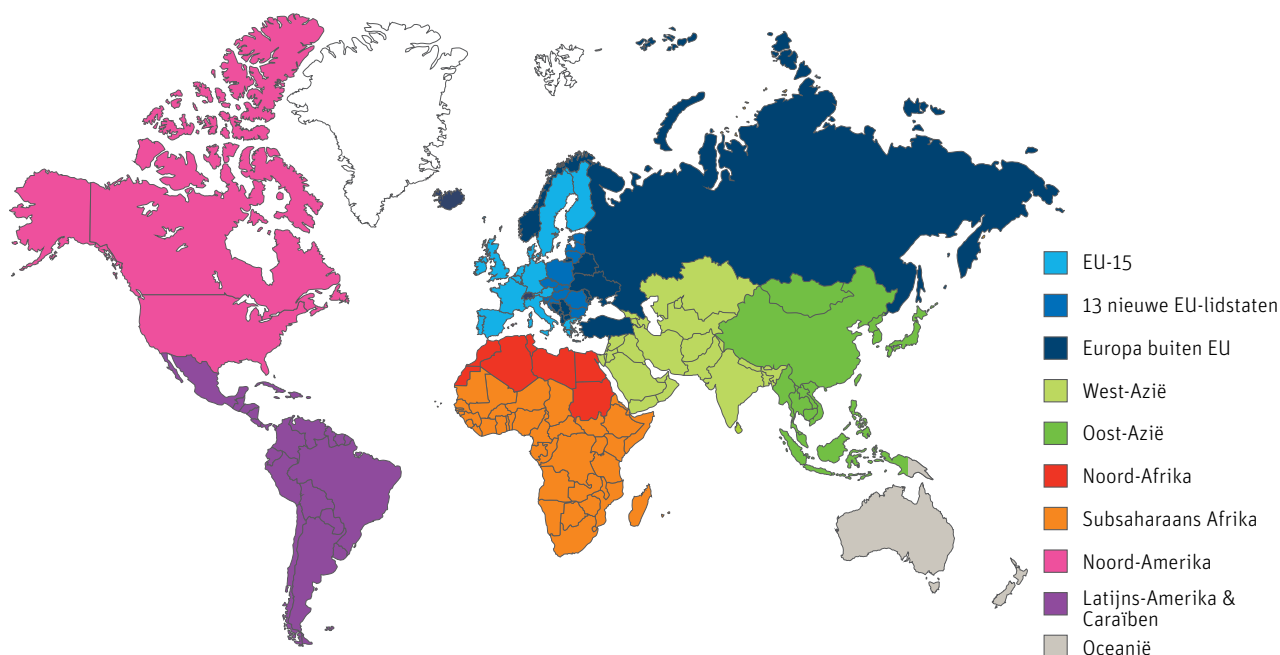
Definitie van de groepen van nationaliteiten

In dit jaarverslag worden verschillende groepen van nationaliteiten vermeld¹²¹. Meestal maken wij een onderscheid tussen 11 verschillende groepen: (1) EU-15; (2) 13 nieuwe lidstaten; (3) Europa buiten de EU (met inbegrip van Turkije); (4) Sub-Saharaans Afrika; (5) Noord-Afrika; (6) West-Azië; (7) Oost-Azië; (8) Latijns-Amerika en de Caraïben; (9) Noord-Amerika; (10) Oceanië; (11) Vluchtelingen, staatlozen en onbepaald. Die nomenclatuur is gebaseerd op die van de Verenigde Naties.

De **landen van de EU-15** zijn België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Zweden. In dit jaarverslag hebben de cijfers van de EU-15 betrekking op de EU-15 zonder België.

De **dertien nieuwe lidstaten van de EU-28** zijn Bulgarije, Cyprus, Estland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slowakije, Slovenië en Tsjechië. Aangezien Kroatië tot de Europese Unie is toegetreden in 2013, hebben de statistieken van de jaren daarvoor (tot en met 2012) betrekking op de 'twaalf nieuwe lidstaten' (UE-27).

Kaart 5. Landen van de wereld verdeeld in 10 regio's

Onder de **onderdanen van derde landen** of 'derdelanders' worden staatsburgers van alle andere landen van de wereld verstaan die geen deel uitmaken van de EU-28¹²². In die groep wordt nog een onderscheid gemaakt met de notie **Europese landen buiten de EU**. Dat betreft alle Europese landen die geen deel uitmaken van de EU-28¹²³, met inbegrip van Turkije, namelijk: Albanië, Andorra, Bosnië-Herzegovina, IJsland, Kosovo, Liechtenstein, Monaco, Macedonië, Moldavië, Montenegro, Noorwegen, Oekraïne, Rusland, San Marino, Servië, Wit-Rusland en Zwitserland. Door Turkije in deze categorie op te nemen, blijven we in overeenstemming met de classificaties die de Belgische (Statistics Belgium) en Europese (Eurostat) diensten voor statistiek gebruiken.

Voor het eerst onderscheiden we in dit jaarverslag twee subregio's in Azië:

- **Oost-Azië** staat voor de subregio's die de Verenigde Naties Oost-Azië (China, Japan, Korea etc.) en Zuidoost-Azië (Cambodja, de Filipijnen, Indonesië, Maleisië etc.) noemen.
- **West-Azië** omvat de subregio's Centraal-Azië (Kazachstan, Kirgizië ...), Zuid-Azië (Afghanistan, Bangladesh, India, Iran, Pakistan etc.) en West-Azië (Armenië, Irak, Israël ...).

121 De nomenclatuur die in dit jaarverslag wordt gebruikt, verschilt lichtjes van die in de vorige jaarverslagen.

122 Vóór 2013 maakte Kroatië deel uit van die groep. De onderdanen van derde landen waren dus afkomstig uit alle landen van de wereld die geen deel uitmaakten van de EU-27.

123 De EU-27 voor de gegevens van de jaren vóór 2013.

1.1.4. | Favoriete vestigingsplaatsen van de bevolking van vreemde origine in België: mijnbekkens, grenszones en stedelijke gebieden

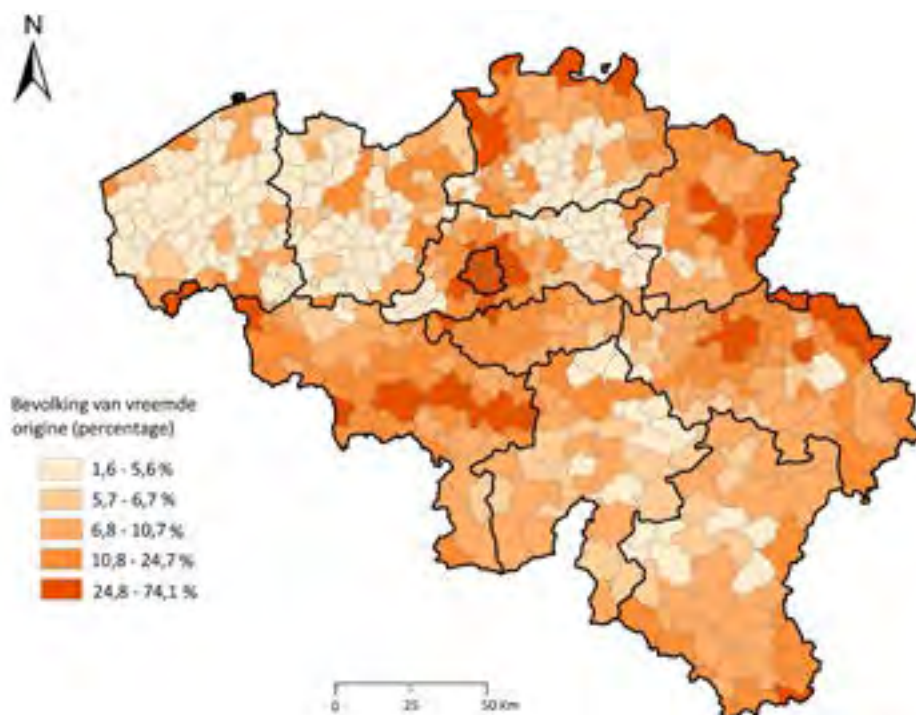
Op 1 januari 2015 vertegenwoordigde de bevolking van vreemde origine bijna 20% van alle inwoners van België. Die groep is echter niet gelijkmatig over het grondgebied verdeeld. De spreiding weerspiegelt zowel de geschiedenis van de immigratie in België als het belang van sommige regio's¹²⁴. Op basis van de gegevens over de verdeling per gemeente kunnen een aantal vaststellingen worden gedaan:

- Een groot deel van de bevolking van vreemde origine is geconcentreerd in de mijnbekkens van Wallonië en Limburg, in de grensgebieden en in sommige stadszones (Kaart 6). Die plaatsen waar de bevolking van vreemde origine zich bij voorkeur vestigt, houden rechtstreeks verband met de nationaliteiten die daar al sinds meerdere decennia zijn gaan wonen. Zo zijn de onderdanen van de buurlanden bijvoorbeeld zeer nadrukkelijk aanwezig in de grensgebieden. De gemeenten langs de Nederlandse en de Duitse grens zijn (op enkele uitzonderingen na) aantrekkelijker dan

die langs de Franse grens. In de mijnbekkens, die zich uitstrekken langs de Samber-Maaslijn (tussen Bergen en Verviers), vestigen zich voornamelijk personen van Italiaanse origine, een gevolg van de immigratiegolven van arbeidskrachten na de tweede wereldoorlog. In die gemeenten schommelt het aandeel personen van vreemde origine tussen 25 en 29%.

- Ook de grote stedelijke centra trekken heel veel personen van vreemde origine aan. Het merendeel van hen heeft zich in het Brussels gewest gevestigd, maar ook rond Antwerpen, Gent, Charleroi, Bergen en Luik zijn er aanzienlijke concentraties van vreemdelingen.
- In de Brusselse gemeenten is gemiddeld één op de twee personen van vreemde origine. In één van die gemeenten, namelijk Sint-Joost-ten-Node, is 74% van de bevolking van buitenlandse origine, het grootste aandeel van alle Belgische gemeenten.
- Buiten die attractiepolen vertegenwoordigen de personen van vreemde origine slechts een gering aandeel van de bevolking: tussen 1,6 en 10,7% van het totale aantal inwoners in de gemeenten.

Kaart 6. Populatie van vreemde origine per gemeente, in verhouding tot het totale aantal inwoners van de gemeente, 1 januari 2015 (Bron: RR- Statistics Belgium, DEMO/UCL)

¹²⁴ Grimmeau, Eggerickx et al. (onder leiding van), Atlas de Belgique, n°6: Population, Academia Press, Gent, 104 p.

1.2. | De nationaliteit: een cruciaal kenmerk voor de studie van de vreemde bevolking en de bevolking van vreemde origine

De enkele cijfers die hierboven werden vermeld, tonen overduidelijk aan dat de nationaliteit een cruciaal demografisch kenmerk is voor de studie van de vreemde bevolking en die van vreemde origine. Als de bevolking van vreemde origine sneller stijgt dan de bevolking met een vreemde nationaliteit, dan komt dat voornamelijk door de verkrijgingen van de Belgische nationaliteit door buitenlandse staatsburgers.

1.2.1. | De verschillende manieren van nationaliteitswijzigingen in België

De Belgische nationaliteit kan via twee verschillende mechanismen worden verworven: via **toekenning** of via **verkrijging**. Terwijl de toekenning van de Belgische nationaliteit het resultaat is van een zo goed als automatische procedure en vooral minderjarigen betreft, heeft de verkrijging meer te maken met een actieve daad van een meerderjarig persoon.

Het Wetboek Belgische nationaliteit (WBN) bepaalt vier manieren van **toekenning**: afstamming, adoptie, geboorte in België en het gezamenlijk gevolg van de akte van verkrijging. Die laatste term betekent dat de vader of de moeder door Belg te worden deze nationaliteit ook doorgeeft aan het minderjarige kind over wie hij of zij gezag uitoefent. Wat de manieren om de Belgische nationaliteit te **verkrijgen** betreft, heeft de wet van 4 december 2012 (inwerking getreden op 1 januari 2013) het WBN grondig gewijzigd. Vóór 1 januari 2013 kon de wil om Belg te worden tot uiting worden gebracht door middel van een nationaliteitsverklaring, door nationaliteitskeuze, door het huwelijk met een Belg of door naturalisatie. Sindsdien is de verkrijging enkel nog mogelijk via de procedures van nationaliteitsverklaring en van naturalisatie. De aanvragen die vóór die datum werden ingediend, zullen echter wel nog volgens de oude procedures worden behandeld. Er zouden nog statistieken volgens al die criteria beschikbaar moeten zijn zolang niet alle vóór de hervorming ingediende dossiers

zijn behandeld. In de loop van 2015 werd 37% van alle nationaliteitswijzigingen uitgevoerd op basis van ingekorte procedures. Zo werden 4.802 naturalisaties toegekend in toepassing van de oude wet, tegenover 12 in toepassing van de nieuwe wet. De naturalisatieprocedure werd sterk gewijzigd in 2012, bijgevolg is deze niet vaak meer van toepassing, uitgezonderd in geval van "bijzondere verdiensten" (voorbehouden voor artiesten, sportmensen, wetenschappers, enz.). Volgens de informatie van de naturalisatiecommissie van de Kamer zijn er op 1 januari 2016 nog 24.322 naturalisatiedossiers hangende die onder de oude wetgeving vallen¹²⁵.

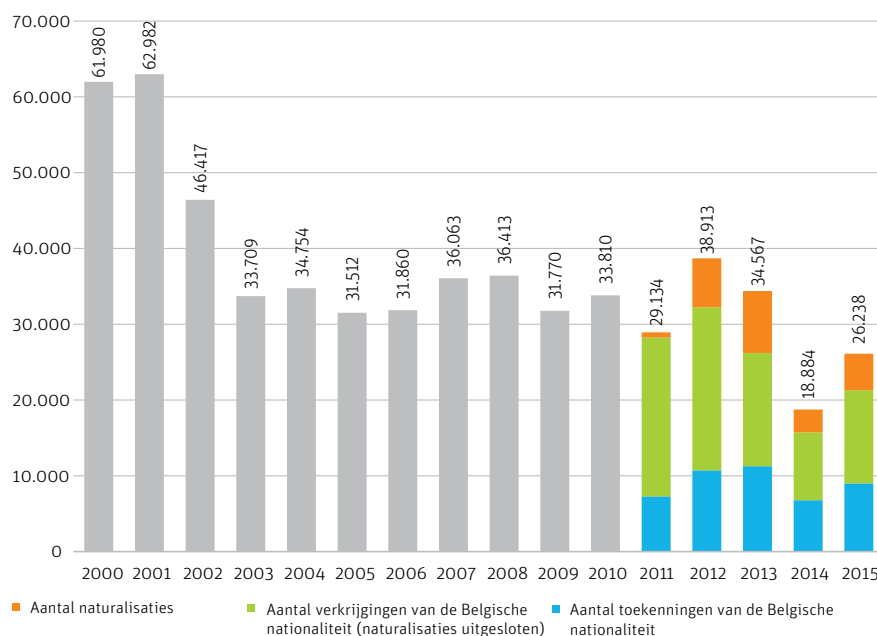
Naast de toekenning en de verkrijging van de nationaliteit, is het eveneens mogelijk om Belg te worden door herkrijging of door andere speciale gevallen, maar die andere manieren om de Belgische nationaliteit te verwerven betreffen slechts enkele honderden gevallen per jaar¹²⁶.

In 2015 zijn 26.238 vreemdelingen Belg geworden, bijna 40% meer dan in 2014. De laatste jaren schommelt het aantal nationaliteitswijzigingen (tussen 18.000 en 38.000 wijzigingen per jaar) en is het niet mogelijk om een duidelijke tendens vast te stellen. Toch zal de hervorming van 2012 op middellange termijn zeker zijn effect hebben op die statistieken. Zodra de achterstand in de dossiers die onder de oude wet vallen is weggewerkt, zullen we hoogstwaarschijnlijk een grote daling merken van het aantal nieuwe Belgen per jaar.

¹²⁵ Kamer van volksvertegenwoordigers, *Bulletins met schriftelijke vragen en antwoorden*, 14 maart 2016, vraag nr. 0829.

¹²⁶ Met uitzondering van de periode 2000-2001 waar het verwerven van de Belgische nationaliteit door herkrijging of voor enkele speciale gevallen respectievelijk iets meer dan 3.800 en 1.700 gevallen betrof.

Figuur 6. Evolutie van het aantal vreemdelingen die Belg zijn geworden (2000-2015) volgens het type van procedure (2011-2015) (Bron: 2000-2010: RR-Statistics Belgium; 2011-2015: RR en Naturalisatiecommissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers)¹²⁷

Tabel 5. Toekennings- en verkrijgingswijzen van de Belgische nationaliteit, 2011-2015 (Bron: RR en Naturalisatiecommissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers)

	2011	2012	2013	2014	2015
Toekenning van de nationaliteit					
Toekenning van de nationaliteit op grond van de nationaliteit van de vader of de moeder (art. 8)	492	680	758	859	853
Toekenning van de nationaliteit op grond van een adoptie (art. 9)	246	204	163	135	90
Toekenning op grond van de geboorte in België, geval van staatloosheid (art. 10)	6	12	11	16	6
Toekenning 3 ^{de} generatie (art. 11)	45	69	206	339	360
Toekenning 2 ^{de} generatie (art. 11bis)	176	174	108	4	8
Toekenning gezamenlijk gevolg van een akte van verkrijging (art. 12)	6.322	9.583	10.024	5.427	7.681
Totaal van de Toekenningen	7.287	10.722	11.270	6.780	8.998
Verkrijging van de Nationaliteit					
Verkrijging door verklaring (art. 12bis)	14.434	14.479	11.020	8.840	12.224
Verkrijging door nationaliteitskeuze (art. 13-15)	46	92	54	11	6
Verkrijging door de vreemde echtgenoot van een Belg (art. 16)	6.478	6.937	3.866	109	66
Totaal van de verkrijgingen (naturalisaties niet inbegrepen)	20.958	21.508	14.940	8.960	12.296
Totaal van de naturalisaties (art. 19)	687	6.462	8.168	3.005	4.814
Andere nationaliteitswijzigingen (herkrijging en speciale gevallen)	202	221	189	139	130
TOTAAL VAN DE CIJFERS VAN DE KAMER	29.134	38.913	34.567	18.884	26.238
Ter vergelijking, cijfers van Statistics Belgium	29.786	38.612	34.801	18.714	N/A

¹²⁷ Kamer van volksvertegenwoordigers, *Bulletins met schriftelijke vragen en antwoorden*, 14 maart 2016, vraag nr. 0431.

1.2.2. | Nieuwe Belgen, vooral uit derde landen

Tot in de jaren 1980 ging het bij nationaliteitswijzigingen vooral om Europese onderdanen. Pas sinds 1985 begint het aantal derdelanders toe te nemen.

De Marokkaanse, Roemeense, Poolse, Italiaanse en Congolese nationaliteit zijn de vijf voornaamste nationaliteiten van herkomst van de nieuwe Belgen. Samen zijn ze goed voor bijna 30% van het totaal aantal nationaliteitswijzigingen dat in 2015 werd geregistreerd. In de afgelopen twee decennia stellen we niet alleen een vermindering van het aantal nieuwe Belgen van Marokkaanse, Italiaanse en Turkse nationaliteit vast, maar ook een diversificatie van de herkomst van de nieuwe Belgen. Een aantal nationaliteiten die in België slechts matig waren vertegenwoordigd, hebben recent een toename gekend. Dat is met name het geval voor de Congolezen, de Russen en de Roemenen.

Tabel 6. Belangrijkste nationaliteiten van nieuwe Belgen in 2015, volgens de manier van nationaliteitswijziging (toekenning/verkrijging of naturalisatie) (Bron: RR en Naturalisatiecommissie van de Kamer van volksvertegenwoordigers)

	Naturalisaties	Toekenningen of andere nationaliteits-verkrijgingen	Totaal nationaliteits-wijzigingen
Marokko	583	2.509	3.092
VN-vluchteling	989	177	1.166
Roemenië	182	979	1.161
Polen	98	1.020	1.118
Italië	49	956	1.005
DR Congo	285	640	925
Nederland	43	844	887
Turkije	155	635	790
Armenië	135	640	775
Rusland	143	557	700
Kameroen	111	532	643
Frankrijk	44	551	595
Bulgarije	148	363	511
Andere	1.849	11.021	14.195
Totaal	4.814	21.424	26.238

Merk op dat de naturalisaties (onder de oude wetgeving) meer de onderdanen van derde landen betreft dan EU-burgers. In verhouding met de andere manieren om de nationaliteit te verwerven, doen de Marokkanen, Congolezen en Turken bijvoorbeeld meer een beroep op de naturalisatieprocedure dan de Roemenen, de Polen of de Italianen. Door de wetwijziging en de impact ervan op de mogelijkheden om zich te beroepen op de naturalisatieprocedure dreigen de verwervingen van de Belgische nationaliteit door onderdanen van derde landen erg te verminderen in de komende jaren.

1.2.3. | De verkrijging van de nationaliteit in België in vergelijking met de andere Europese landen

Zijn de tendensen op het gebied van de verkrijging van de nationaliteit in België erg verschillend dan in andere Europese landen? De meest recente gegevens die op Europese schaal beschikbaar zijn, dateren van 2013. In dat jaar verkregen meer dan 980.000 personen de nationaliteit van een van de lidstaten van de EU-28. Dat cijfer lag 20% (ongeveer 160.000 personen) hoger dan in 2012. Hoewel de tendens in de jaren daarvoor licht steeg, is de toename tussen 2012 en 2013 ongezien fors. Toch heeft de stijging niet op alle landen betrekking. Eigenlijk lopen de tendensen in de diverse landen van de Europese Unie sterk uiteen.

Behalve België, vertonen ook andere Europese landen als Nederland, Duitsland en Frankrijk een dalende tendens, in vergelijking met de cijfers die op het einde van de jaren 1990 en in het begin van de jaren 2000 werden opgetekend. Landen als Spanje, Italië en het Verenigd Koninkrijk wijken daar sterk van af: zij kennen al verscheidene jaren een aanzienlijke stijging van het aantal nationaliteitswijzigingen.

Kader 8

Gegevensbronnen voor nationaliteit in België

De gegevens rond de nationaliteitswijzigingen komen van het Rijksregister en zijn beschikbaar bij verschillende instanties. Statistics Belgium en ook de Kamer van volksvertegenwoordigers (via de Bulletins met schriftelijke vragen en antwoorden) stellen die gegevens ter beschikking. De statistieken van die twee bronnen zijn gelijkaardig, ook al verschillen de totaalcijfers licht¹²⁸. We combineren voor dit verslag beide bronnen want hun gegevens vullen elkaar aan.

- De gegevens van **Statistics Belgium** maken het mogelijk om de nationaliteitswijzigingen te bestuderen op basis van de vroegere nationaliteit, het geslacht, het geboorteland en de verblijfplaats. Ze gaan redelijk ver terug in de tijd zodat de tendensen over verschillende decennia kunnen bestudeerd worden.
- De **Bulletins met schriftelijke vragen en antwoorden van de Kamer van volksvertegenwoordigers** maken het mogelijk om de nationaliteitswijzigingen te bestuderen aan de hand van het type procedure (verschillende manieren om de Belgische nationaliteit te verwerven) en ook aan de hand van de vorige nationaliteit.

Figuur 7. Aantal verkrijgingen van de nationaliteit van het gastland in verschillende Europese landen, 1991-2013 (Bron: Eurostat)

Kaart 7 spitst zich toe op de situatie die in 2013 werd vastgesteld. In absolute cijfers waren Spanje, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Frankrijk en Italië de voornaamste landen die hun nationaliteit aan buitenlandse onderdanen verleenden. In 2013 verkregen

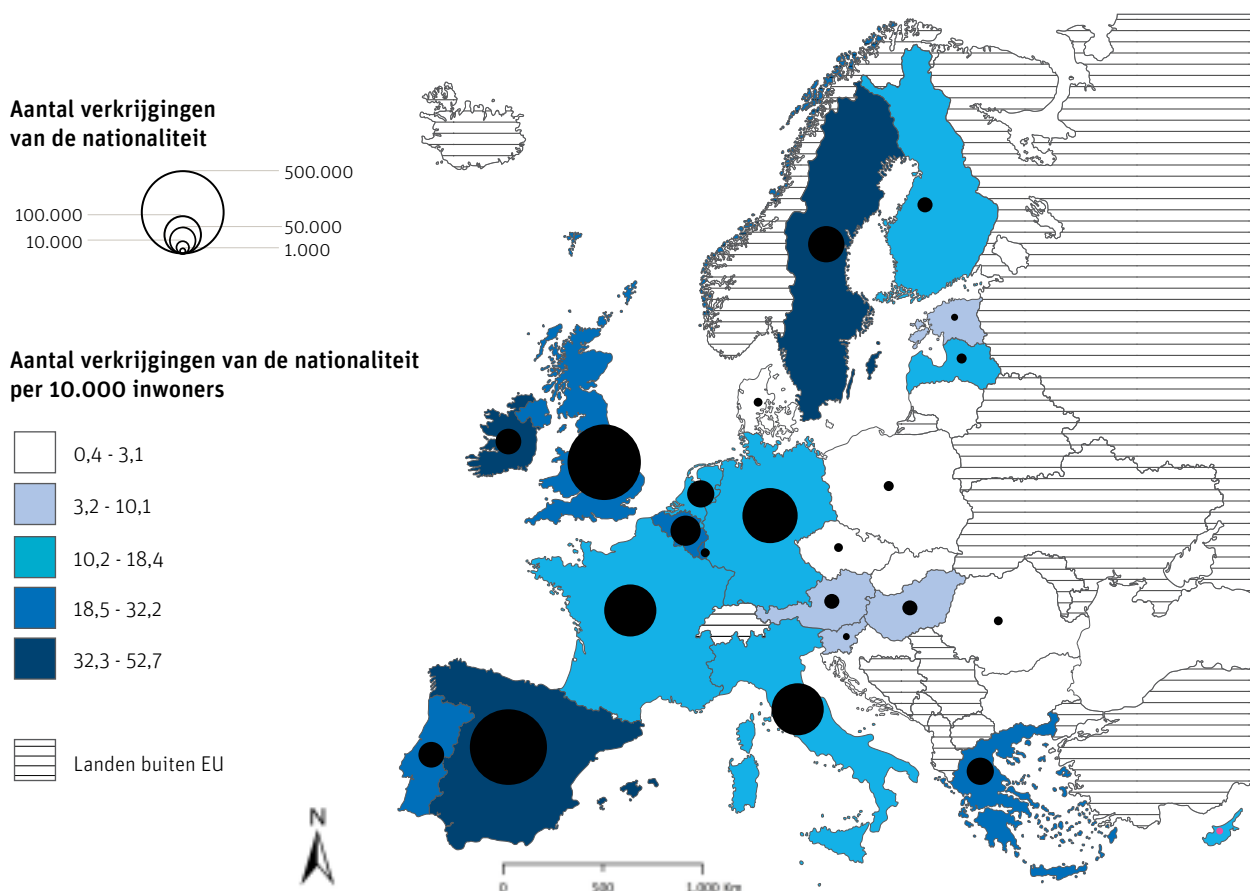
meer dan 740.000 personen de nationaliteit van een van die landen. Die vijf landen vertegenwoordigen samen 75% van alle nationaliteitsverkrijgingen die in de lidstaten van de EU-28 werden geregistreerd. België kwam op de zevende plaats, met 34.801 verwervingen van de Belgische nationaliteit. Dat België vrij hoog staat in de Europese rangschikking moet worden genuanceerd door het feit dat die cijfers betrekking hebben op 2013. Op dat moment weerspiegelden de Belgische statistieken nog niet de sterke daling van het aantal nationaliteitswijzigingen die het gevolg waren van de hervorming van 2012.

¹²⁸ In het verleden lagen de cijfers van de Kamer systematisch ongeveer 20% hoger dan de cijfers die door Statistics Belgium worden gepubliceerd. Het grootste verschil was dat ze een groot aantal nationaliteitstoekenningen op grond van de nationaliteit van de vader of de moeder meerekenden (artikel 8 van het WBN). De recent gepubliceerde gegevens in het Bulletin met schriftelijke vragen en antwoorden (maart 2016) liggen dicht bij de cijfers die door Statistics Belgium werden geleverd (Tabel 5).

Naast die absolute cijfers, is het ook interessant om het aantal verkrijgingen van de nationaliteit te bekijken in verhouding tot het bevolkingsaantal van die landen. In relatieve termen wijkt die rangschikking sterk af van de vorige. Nu nemen Ierland, Zweden en Spanje de topposities in, met meer dan 48 personen per 10.000

inwoners die de nationaliteit van het gastland hebben verkregen. België staat, met een verhouding van 31 individuen per 10.000 inwoners, ook bij de koplopers en laat onder meer Griekenland, Portugal, Italië, Finland, Frankrijk en Duitsland achter zich.

Kaart 7. Aantal verkrijgingen van de nationaliteit (absoluut aantal en aantal per 10.000 inwoners) in de gastlanden van de EU-28, 2013 (Bron: Eurostat)

Naar aanleiding van het dertigjarig bestaan van het Wetboek van de Belgische nationaliteit, heeft Myria de coördinatie op zich genomen van een collectief werk dat de geschiedenis van de Belgische nationaliteit schetst vanuit een juridische, historische en demografische invalshoek: *Belg worden, De geschiedenis van de Belgische nationaliteitsverwerving sinds 1830*¹²⁹. De volgende focus is een aangepast uittreksel uit die monografie, met enkele kernelementen met betrekking tot de recent vastgestelde demografische aspecten.

¹²⁹ RENAULD, CAESTECKER, PERRIN, EGGERICKX en al., *Belg worden, De geschiedenis van de Belgische nationaliteitsverwerving sinds 1830*, Kluwer, 2016.

Externe bijdrage: De nationaliteitswijzigingen in België: welke demografische ontwikkelingen?

Thierry Eggerickx (DEMO-UCL)

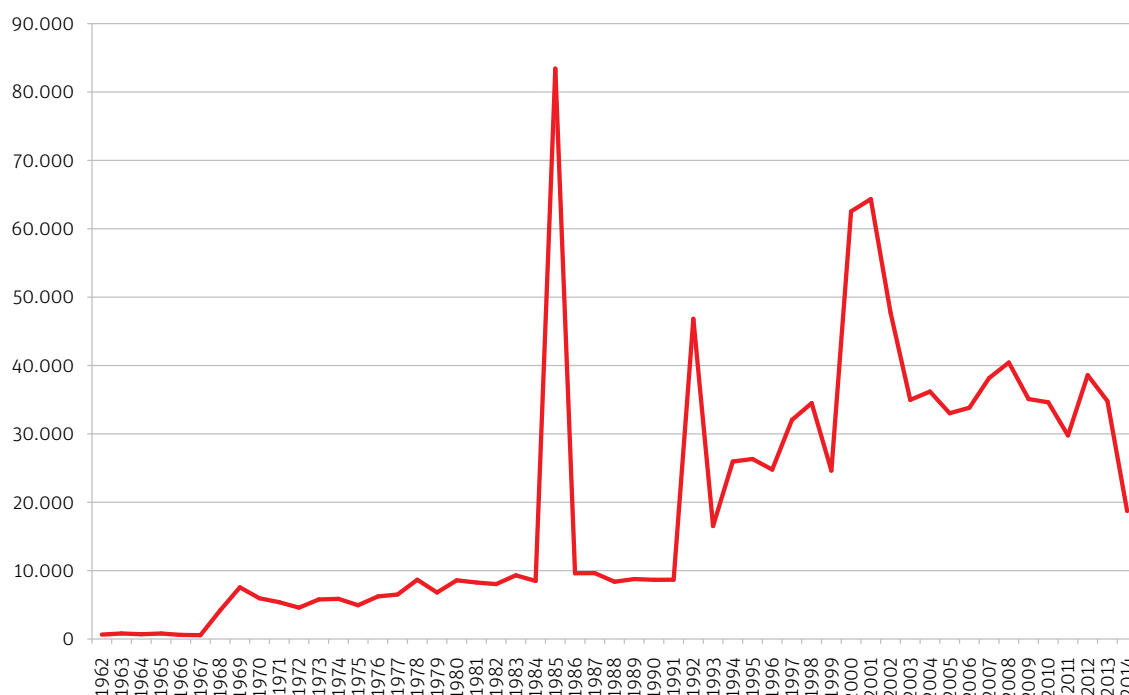
Sinds 1985 en de tenuitvoerlegging van het Wetboek van de Belgische nationaliteit – dat het recht op de nationaliteit minder restrictief heeft gemaakt – is het aantal personen met een vreemde nationaliteit dat de Belgische nationaliteit heeft verkregen aanzienlijk toegenomen. Van ongeveer 9.000 omstreeks 1980, schommelt het jaarlijks aantal nieuwe Belgen tussen 30.000 en 40.000 in de jaren van 2002 tot 2013. De evolutie verloopt nochtans niet regelmatig en draagt de stempel van de voornaamste hervormingen van het Wetboek van de Belgische nationaliteit (1984, 1991, 2000), die telkens tot een drastische stijging van het aantal verkrijgingen van de Belgische nationaliteit hebben geleid. De laatste hervorming van het wetboek (de wet van 4 december 2012), die in tegenstelling tot de andere een verstrenging van de toegangsvoorwaarden tot de Belgische nationaliteit

tot doel heeft, heeft een beduidende vermindering (min 46% in vergelijking met 2013) van het aantal verkrijgingen van de Belgische nationaliteit tot gevolg gehad (Figuur 6).

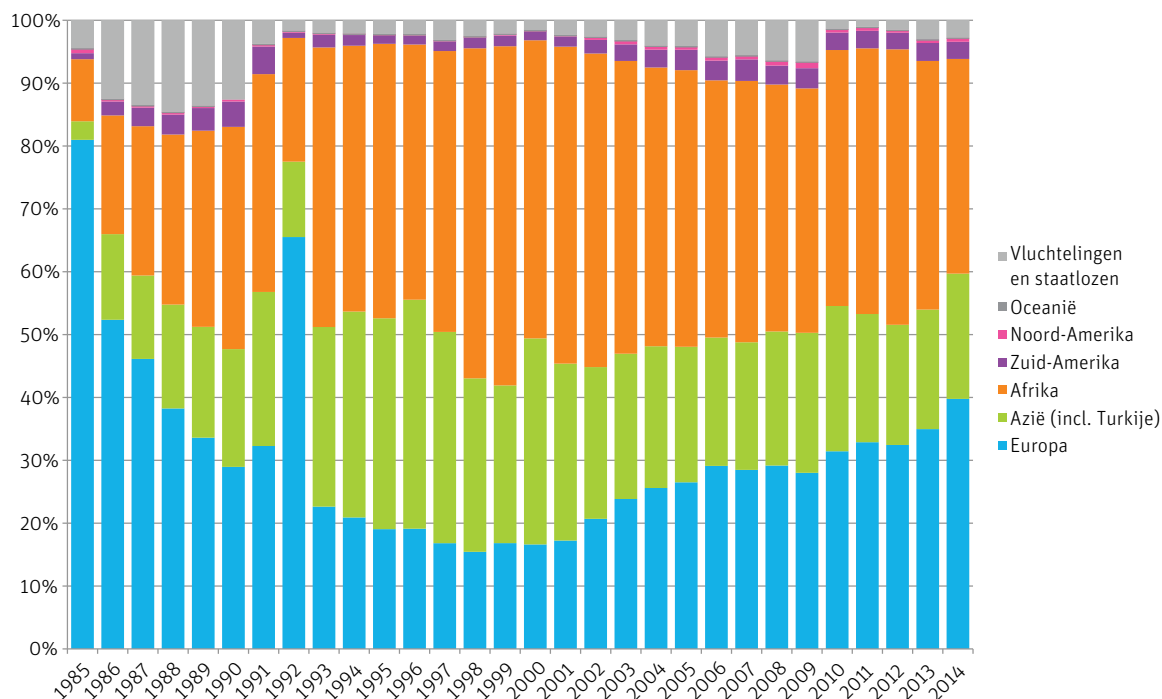
De verschillende hervormingen van het recht op de nationaliteit hebben eveneens de demografische kenmerken van de Belg geworden vreemdelingen veranderd. Die veranderingen kunnen door middel van meerdere variabelen in kaart worden gebracht, zoals de vorige nationaliteit van de "nieuwe Belgen", hun leeftijd of geslacht, of ook de duur van hun verblijf in België voorafgaand aan hun nationaliteitswijziging.

Welke zijn de meest in het oog springende ontwikkelingen? Tijdens de jaren 1980 betrof de verkrijging van de Belgische nationaliteit voor het overgrote deel Europese staatsburgers. Die waren ook de voornaamste begunstigen van de hervormingen van 1984 en 1991. Sindsdien werd een opmerkelijke vooruitgang vastgesteld bij de nationaliteiten van Aziatische en Afrikaanse origine, met bovenaan de lijst de Marokkanen en de Turken. Hoewel die twee de rangschikking aanvoeren van de herkomstnationaliteiten die de Belgische nationaliteit verkrijgen, is hun relatieve belang in 2014 merkkelijk afgenomen na de hervorming van het wetboek die in december 2012 werd goedgekeurd.

Figuur 8. Evolutie van het aantal vreemdelingen dat de Belgische nationaliteit heeft verkregen 1948-2016 (Bron: RR-Statistics Belgium)

Figuur 9. Evolutie in percentage van het aantal verkrijgingen van de Belgische nationaliteit per grote geografische herkomstzone (Bron: RR-Statistics Belgium)

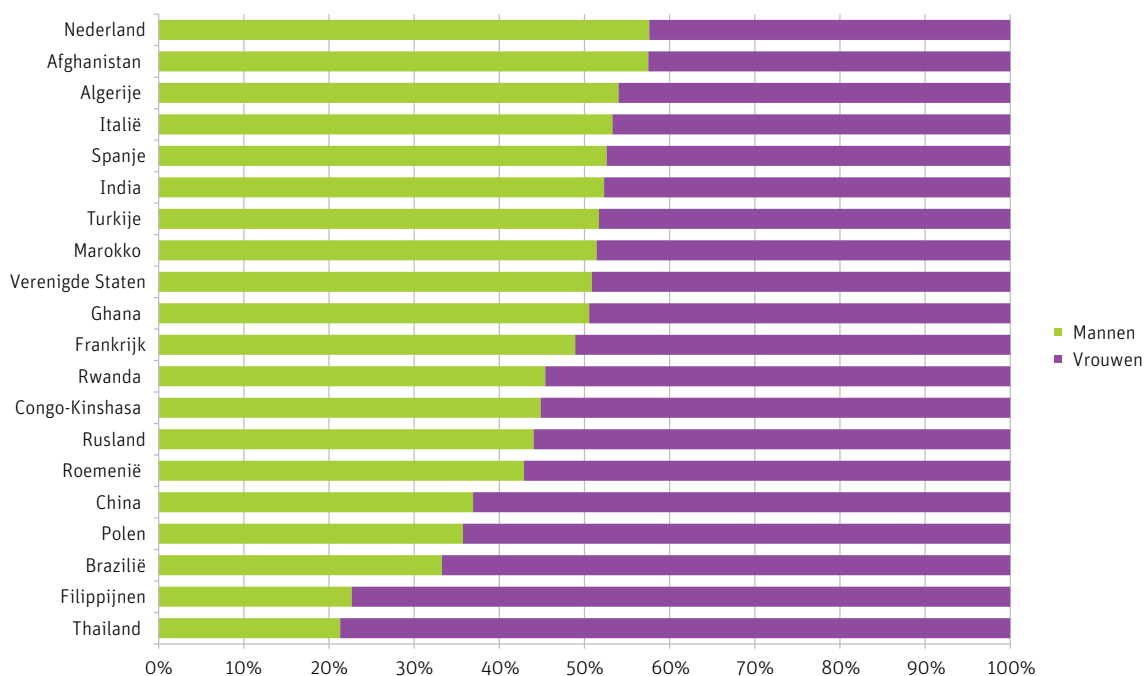
Een andere recente tendens, sinds ongeveer een kwarteeuw, heeft betrekking op de steeds grotere verscheidenheid van de herkomst van de "nieuwe Belgen". Afghanen, Wit-Russen, Colombianen en Togolezen behoren nu tot de 50 sterkst vertegenwoordigde herkomstnationaliteiten wat de nationaliteitswijzigingen betreft.

Vanaf 1995 is het aandeel buitenlandse vrouwen dat Belg is geworden onophoudelijk toegenomen en sinds enkele jaren verkrijgen meer vrouwen dan mannen de Belgische nationaliteit. Die oververtegenwoordiging van vrouwen is bijzonder uitgesproken voor de groepen van vreemdelingen afkomstig uit Centraal- en Oost-Europa en uit Zuidoost-Azië, waarvoor ook de immigranten voornamelijk vrouwen zijn. Net als het geslacht heeft ook de leeftijd van de vreemdelingen op het ogenblik van de verkrijging van de Belgische nationaliteit een duidelijke evolutie ondergaan met vrij grote verschillen naargelang van de herkomstnationaliteit. Terwijl de meeste onderzochte nationaliteiten de algemene trend volgen, namelijk een toename van de gemiddelde leeftijd op het moment van de nationaliteitswijziging, vertonen enkele nationaliteiten, waaronder de Ghanezen en de Nederlanders, daarentegen een omgekeerde trend, namelijk een daling van die leeftijd.

De hervormingen van 1984 en 1991 hadden vooral betrekking op de in België geboren vreemdelingen, maar sinds het begin van de jaren 1990 is het belang van de immigranten in de nationaliteitswijzigingen toegenomen. Sinds 1998 zijn een steeds grotere meerderheid van de nieuwe Belgen immigranten. De hervorming van eind 2012 zorgt echter voor een breuk in die tendens, aangezien voor alle nationaliteiten, maar vooral voor de personen van Turkse en Marokkaanse origine, en voor sommige landen van Sub-Saharaans Afrika, het relatieve aandeel van in België geboren personen onder de nieuwe Belgen in 2014 toeneemt.

Tot slot kan, wegens de procedures die tussen 1984 en 2012 werden ingevoerd om de verkrijging van de Belgische nationaliteit te vergemakkelijken, worden vastgesteld dat die nationaliteitswijziging steeds sneller na de immigratie in België plaatsvindt. Ook hier zijn er echter belangrijke verschillen naargelang van de herkomstnationaliteit. Bij eenzelfde duur van het verblijf in België, verwerven de onderdanen van de Europese landen buiten de EU en die van de nieuwe EU-lidstaten de Belgische nationaliteit veel sneller dan de vreemdelingen die afkomstig zijn uit de lidstaten van de EU-15.

Figuur 10. Verdeling van mannen en vrouwen onder de nieuwe Belgen, volgens herkomstnationaliteit, 1991-2014 (%) (Bron: RR-Statistics Belgium)

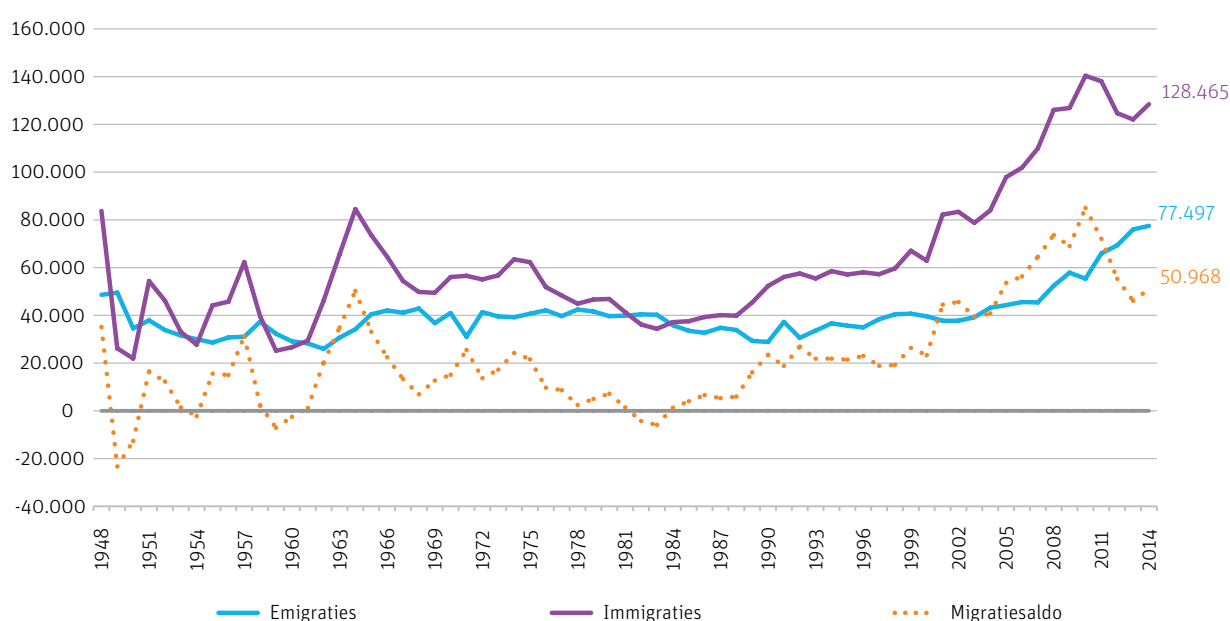
Figuur 11. Proportionele evolutie van de vreemdelingen die Belg worden volgens de geboorteplaats (Bron: RR-Statistics Belgium)

1.3. | Migratiestromen van en naar België

1.3.1. | Migratiestromen: onzekere trend maar saldo nog altijd ruim positief

Figuur 12. Evolutie van het aantal immigraties en emigraties van vreemdelingen, 1948-2014 (Bron: RR-Statistics Belgium)

Na verscheidene jaren van aanhoudende groei (tussen 2003 en 2010), zijn de immigraties van vreemdelingen gedurende drie opeenvolgende jaren gedaald (2011, 2012 en 2013). Toch lijken de cijfers van 2014 die tendens niet te bevestigen, aangezien tussen 2013 en 2014 een lichte stijging van het aantal immigraties van vreemdelingen werd vastgesteld. In 2014 werden 128.465 immigraties van vreemdelingen geregistreerd, tegenover 122.079 in 2013 (+5%). Hoewel het nog te vroeg is om te besluiten dat er zich een herneming van de immigraties van vreemdelingen in België voordoet, wordt er toch een relatief onstabiele evolutie van de instroom van vreemdelingen vastgesteld, die sinds 2010 tussen 120.000 en meer dan 140.000 binnenkomsten schommelt.

Ondanks de onzekere recente tendensen, doen die ontwikkelingen zich voor direct na een periode van uitgesproken sterke groei van de immigraties sinds de jaren 1980. Tussen 1985 en 2014 verdrievoudigden de immigraties. In de naoorlogse periode en in de jaren 1960 werd de immigratie door de Belgische overheid aangemoedigd in het kader van bilaterale tewerkstellingsakkoorden. Sinds de jaren 1970, en in het bijzonder vanaf 1974, werd daarentegen een restrictiever beleid gevoerd om de arbeidsmigratie te beperken. Die initiatieven hebben wel degelijk tot een vertraging van de immigraties wegens werkgerelateerde motieven geleid. Niettemin zijn vreemdelingen globaal genomen het land blijven binnenkomen en is hun aantal sinds de jaren 1980 zelfs gestegen. Aangezien die laatste tendens in de tijd is gespreid, kan zij niet als conjunctureel worden bestempeld.

Sinds het midden van de jaren 1980 zijn er duidelijk minder emigraties van vreemdelingen geweest dan immigraties, wat voor die hele periode tot een positief en stijgend migratiesaldo heeft geleid. Ook al is België vandaag de dag vooral een immigratieland (met een positief migratiesaldo van 50.968 in 2014), toch vertonen ook de emigraties een duidelijke stijging, in het bijzonder sinds het begin van de jaren 2000. Die tendens weerspiegelt een globale toename van de mobiliteit.

Migratiesaldo

Het **migratiesaldo** is het verschil tussen het aantal immigraties en het aantal emigraties tijdens een welbepaalde periode. Een positief migratiesaldo wijst er dus op dat er in die periode meer personen het land zijn binnengekomen dan er zijn vertrokken. Een negatief saldo wijst op het tegenovergestelde.

1.3.2. | Mobiliteit van vreemdelingen in België overheerst door de Europeanen

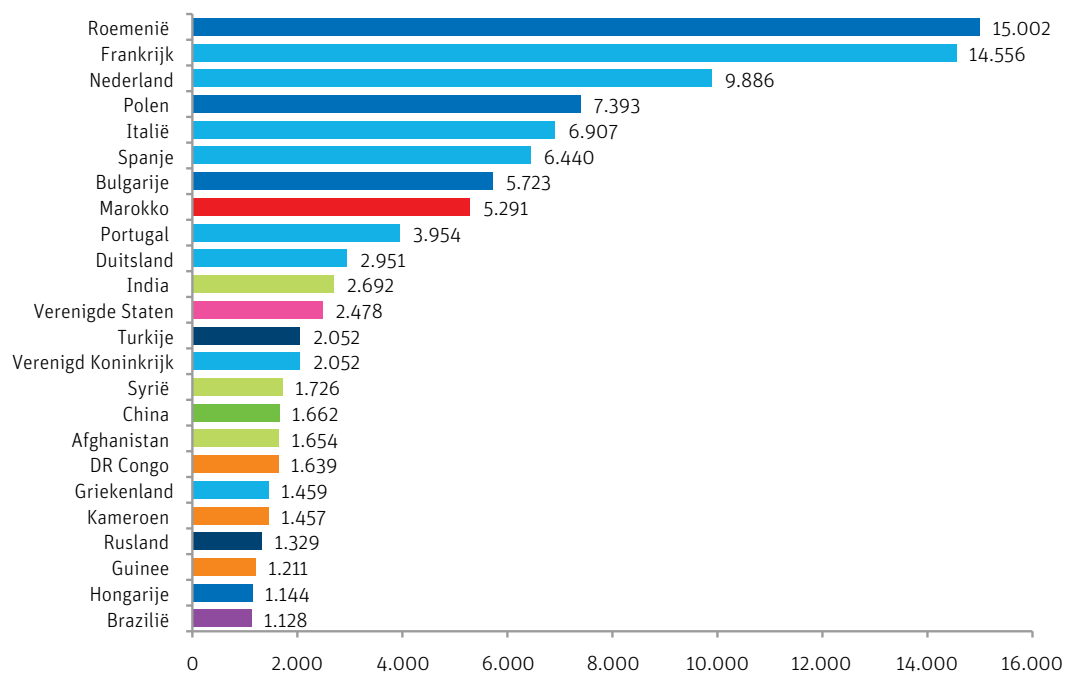
De burgers van de EU-28 staan zeer ruim aan de leiding voor alle andere regio's en vertegenwoordigen in 2014 meer dan de 64% van de immigraties. Onder die onderdanen van de EU-28, zijn acht op de tien immigranten afkomstig uit zeven landen, namelijk Roemenië (12% van het totaal aantal buitenlandse immigraties), Frankrijk (11%), Nederland (8%), Polen (6%), Italië (5%), Spanje (5%) en Bulgarije (4%). Voor het eerst in de immigratiegeschiedenis van België, voeren de Roemenen de rangschikking aan, gevolgd door de Fransen¹³⁰. De Europese onderdanen van landen buiten de EU vertegenwoordigen slechts 5% van de immigraties, met Turkije als voornaamste herkomstland (2% van het totaal aantal immigraties van vreemdelingen).

Na Europa komt Afrika als tweede continent van herkomst van de immigranten (13%). Ongeveer de helft van hen is afkomstig uit Sub-Saharaans Afrika en de andere helft uit Noord-Afrika. Voor Noord-Afrika komen zeven op de tien immigranten uit Marokko (4% van het totaal aantal immigraties van vreemdelingen). Wat Sub-Saharaans Afrika betreft, is de Democratische Republiek Congo het eerste herkomstland van de immigranten, van kortbij gevolgd door Kameroen en Guinee.

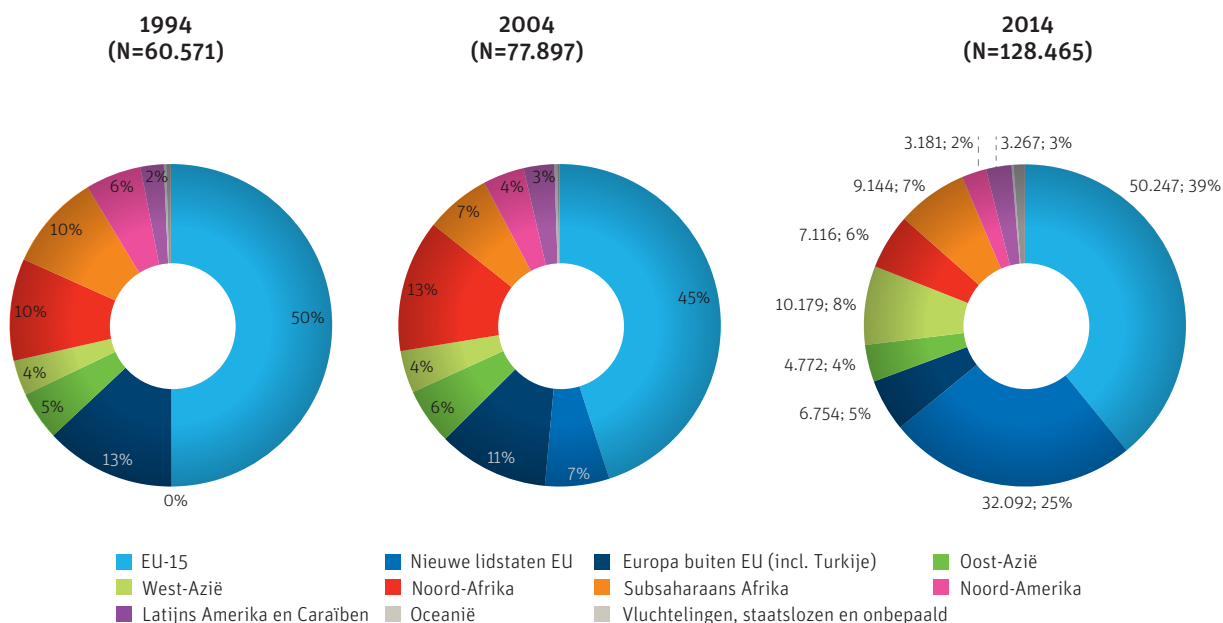
Dan volgt het Aziatische continent, dat 12% van alle immigraties van vreemdelingen vertegenwoordigt. De immigraties uit de West-Aziatische subregio (8%) betreffen voornamelijk Indiërs, Syriërs en Afghanen. Samen vertegenwoordigen die drie landen twee derden van de immigraties uit die regio. Bij de immigraties afkomstig uit Oost-Azië (4%) gaat het voornamelijk om Chinezen en Japanners.

¹³⁰ Zie ook cijfernieuwsbrief Myriatics 3, "Nieuwe migraties uit Oost-Europa: focus op de Roemenen, Polen en Bulgaren": www.myria.be/nl/migratiedata/myriatics.

Kaart 8. Voornaamste immigratiestromen met bestemming België in 2014 (24 landen waarvoor minstens 1.000 immigraties werden geregistreerd) (Bron: RR-Statistics Belgium)

Figuur 13. Verdeling van de immigraties van vreemdelingen volgens de grote regio's in 1994, 2004 en 2014 (Bron: RR-Statistics Belgium)

In de afgelopen twintig jaar zijn er belangrijke veranderingen opgetreden in de samenstelling van de immigratiestromen. Het gaat hierbij onder andere om:

- *Een substantiële toename van de immigraties uit de nieuwe lidstaten van de EU.*

Indien de immigraties uit de lidstaten van de EU-28 tegenwoordig de zeer grote meerderheid uitmaken (64%), dan komt dit voornamelijk door de recente uitbreiding van de EU. In 2004 traden tien nieuwe lidstaten toe tot de Europese Unie. Het aandeel immigraties vanuit die lidstaten in het totale aantal immigraties van vreemdelingen bedraagt 7%. Het voornaamste herkomstland is Polen, met ongeveer 3.500 immigraties in 2004. In dat jaar bekleedde Polen de vierde plaats in de rangschikking van immigratiestromen en het land wist die plaats te behouden tot in 2014. Met de toetreding van Bulgarije en Roemenië (in 2007) en later Kroatië (in 2013) tot de EU, steeg het aandeel van de nieuwe lidstaten geleidelijk tot 25% van de immigraties van vreemdelingen in 2014. Daarbij springt vooral de pijlsnelle opgang van de Roemeense immigraties in het oog: in 1994 vertegenwoordigden ze minder dan 1% van de immigraties, tegenover 11,7% in 2014. In absolute cijfers zijn de immigraties uit Roemenië op twintig jaar tijd gestegen van 520 naar meer dan 15.000, waardoor ze voor het eerst in de migratiegeschiedenis van België de

eerste plaats bekleden¹³¹.

- *Een proportionele vermindering van de immigraties uit de landen van de EU-15.*

In absolute cijfers zijn de immigraties afkomstig uit de landen van de EU-15 in de afgelopen twintig jaar gestadig blijven toenemen. In verhouding tot de totaliteit van de migraties van vreemdelingen, daarentegen, zijn ze aan het dalen, in het bijzonder sinds de toetreding van de nieuwe lidstaten tot de EU. In 2004 vertegenwoordigden de stromen afkomstig uit de buurlanden (met name Frankrijk en Nederland) 25% van alle immigraties, tegenover 19% in 2014, waardoor ze de eerste plaats in de rangschikking moesten afstaan aan Roemenië.

- *Een belangrijke en recente vermindering van de immigraties uit Marokko en Turkije.*

De daling van het aantal personen afkomstig uit Noord-Afrika en uit Europa buiten de EU die tussen 2004 en 2014 werd vastgesteld, betreft voornamelijk twee nationaliteiten: de Marokkanen en de Turken. Die evolutie is zowel in relatieve als in absolute termen merkbaar. In de

¹³¹ Zie ook cijfernieuwsbrief Myriatics 3, "Nieuwe migraties uit Oost-Europa: focus op de Roemenen, Polen en Bulgaren": www.myria.be/nl/migratiedata/myriatics.

loop van het afgelopen decennium, zijn de Marokkaanse immigraties gedaald van 8.768 naar 5.291 (ofwel een vermindering van 40%) en de Turkse immigraties van 3.507 naar 2.052 (ofwel een vermindering van 41%).

■ *De recente stijging van de immigraties uit West-Azië*

Terwijl het aandeel immigraties uit deze subregio stabiel was tussen 1994 en 2004, is het tussen 2004 en 2014 verdubbeld (van 4 naar 8% van het totale aantal immigraties). Die evolutie heeft ertoe geleid dat Syriërs en Afghanen hun opwachting maken onder de twintig voornaamste nationaliteiten van immigranten. In werkelijkheid nemen de gegevens van 2014 de registerwijzigingen mee op in de berekening van de immigraties, met andere woorden personen die een vorm van internationale bescherming hebben gekregen of op basis van een ander feit werden geregulariseerd, worden aan de andere componenten van de legale immigratie toegevoegd (zie kader hierna)¹³², terwijl dit met de gegevens van 2004 niet mogelijk was. Die twee nationaliteiten komen dus voornamelijk via asielaanvragen in de rangschikking voor. Voor beide zijn meer dan 70% van de immigraties immers het gevolg van registerwijzigingen.

1.3.3. | Emigraties van vreemdelingen en mobiliteit van de Belgen

De immigraties van vreemdelingen vormen de kern van de migraties in België, maar om een volledig beeld te kunnen opmaken, is het belangrijk ook aandacht te besteden aan de *emigraties van vreemdelingen* en aan de *mobiliteit van de Belgen*¹³³.

Net als de immigraties worden ook de emigraties van vreemdelingen overwegend beheerst door de Europeanen. De emigraties die in België worden opgetekend, betreffen voornamelijk EU-burgers. In dezelfde orde van grootte als voor de immigraties, vertegenwoordigen de burgers van de EU-28 meer dan twee derden van de emigraties (68%). Hoewel de personen die België in de loop van 2014 hebben verlaten niet noodzakelijk tijdens datzelfde jaar ook het land zijn binnengenoemen, kan door een vergelijking van de emigraties en de immigraties het belang van de internationale mobiliteit in haar geheel worden aangetoond. Met andere woorden, de migraties van vreemdelingen zijn niet beperkt tot de aankomst van vreemdelingen in België, maar omvatten eveneens hun vertrek van het grondgebied. Zo is het bijvoorbeeld interessant op te merken dat er in 2014 voor elke 10 immigraties gemiddeld 6 emigraties werden geregistreerd. Die verhouding varieert sterk naargelang van de herkomst van de migranten: ze schommelt tussen 4 emigraties per 10 immigraties voor de Afrikaanse en West-Aziatische nationaliteiten tot 7 emigraties per 10 immigraties voor de nationaliteiten van de EU-15. Voor de Noord-Amerikanen bedraagt die verhouding 10 emigraties voor 10 immigraties.

Wat de mobiliteit van de Belgische onderdanen betreft, is de tendens omgekeerd, aangezien er 14 emigraties worden geregistreerd voor elke 10 immigraties. In tegenstelling tot wat het geval is voor de migratiestromen van de vreemdelingen, verlaten meer Belgen het land dan er binnenkomen. Dit leidt tot een negatief migratiesaldo, terwijl dit saldo bij de vreemdelingen ruimschoots positief is. In 2014 werden 36.497 emigraties van Belgen geregistreerd tegenover 25.483 immigraties, wat een negatief saldo van -11.014 oplevert. Die tendens is vrij stabiel doorheen de tijd, vooral sinds 2010.

132 Om helemaal precies te zijn: de veranderingen van register hebben betrekking tot de erkenningen van de vluchtelingenstatus of de toekenning van subsidiaire bescherming, tot de uitzonderlijke machtigingen tot verblijf die aan uitgeprocedeerde asielzoekers of asielzoekers in procedure wordt gegeven en tot de gezinsherenigingen die toegekend worden aan uitgeprocedeerde asielzoekers of asielzoekers in procedure.

133 De migraties van Belgen bestaan niet alleen uit bewegingen van personen die als Belg geboren zijn en beslissen om zich in België te vestigen of het land te verlaten. Die cijfers dekken een bijzonder groot aantal profielen. Indien, bijvoorbeeld, personen die met een vreemde nationaliteit geboren zijn naar België migreren, tijdens hun verblijf in het land door naturalisatie de Belgische nationaliteit verkrijgen en vervolgens het land verlaten, dan worden die personen tot de bewegingen (in dit geval de emigraties) van de Belgen gerekend, terwijl hun immigratie onder de bewegingen uitgevoerd door personen van vreemde nationaliteit was geregistreerd. De analyse van de migratiebewegingen van de Belgen groepeerst dus niet alleen de immigraties of emigraties van Belgen bij de geboorte, maar ook de bewegingen van personen met een soms bijzonder profiel.

Kader 9

Berekeningen van de internationale immigratie- en emigratiestromen

De internationale immigraties en emigraties bestaan telkens uit drie componenten (volgens de methodologie die wordt gevolgd door de Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)¹³⁴:

**Immigratie =
aangegeven immigraties + herinschrijvingen na
ambtshalve schrapping + registerwijzigingen (in)**

- De *aangegeven immigraties* betreffen alle binnenkomsten op het grondgebied van meer dan drie maanden die als zodanig aangegeven worden door de personen, in het onderzochte jaar. Het betreft het voornaamste onderdeel van de immigraties: in 2014, vertegenwoordigden de aangegeven immigraties 86% van de internationale immigraties, zoals berekend door Statistics Belgium.
- de *herinschrijvingen na ambtshalve schrapping* betreffen personen die uit het register werden geschrapt (bijvoorbeeld omdat hun afwezigheid was vastgesteld) en die opnieuw worden ingeschreven. Deze gevallen vertegenwoordigen iets minder dan 7% van de immigraties in 2014¹³⁵.
- de *registerwijzigingen (in)* hebben betrekking op de personen die van het Wachtregister overgaan naar een ander register, omdat ze de status van vluchteling hebben gekregen of op een andere basis werden geregulariseerd. Zij vertegenwoordigen iets meer dan 7% van de immigraties in 2014.

**Emigratie =
aangegeven emigraties + ambtshalve schrappingen
+ registerwijzigingen (out)**

- de *aangegeven emigraties* betreffen alle personen die het grondgebied voor een periode van meer dan drie maanden hebben verlaten en daarvan aangifte hebben gedaan in de loop van het onderzochte jaar. In 2014 vertegenwoordigden de aangegeven emigraties 47% van de internationale emigraties zoals berekend door Statistics Belgium.
- de *ambtshalve schrappingen* hebben betrekking op de personen van wie de afwezigheid¹³⁶ door de overheid werd vastgesteld of van wie de verblijfstitel is verlopen. Bijgevolg worden ze uit het register geschrapt. Door die definitie worden die 'vertrekken' dus als emigraties geteld. Ze vertegenwoordigen 51% van de emigraties in 2014, een cijfer dat lichtjes hoger ligt dan dat van de personen die hebben aangegeven dat ze het land verlaten. Aangifte doen van een vertrek kan voor sommigen immers een vervelende taak zijn of kan in sommige gevallen bewust achterwege worden gelaten door personen die bepaalde voordelen verbonden met hun inschrijving willen blijven genieten (sociale bijstand, verblijfsrecht etc.) of schrik hebben om die te verliezen.
- de *registerwijzigingen (out)* hebben betrekking op de personen die van een ander register (bevolkings- of vreemdelingenregister) op het Wachtregister worden gezet. Dit vertegenwoordigde in 2014 minder dan 2% van de emigraties¹³⁷.

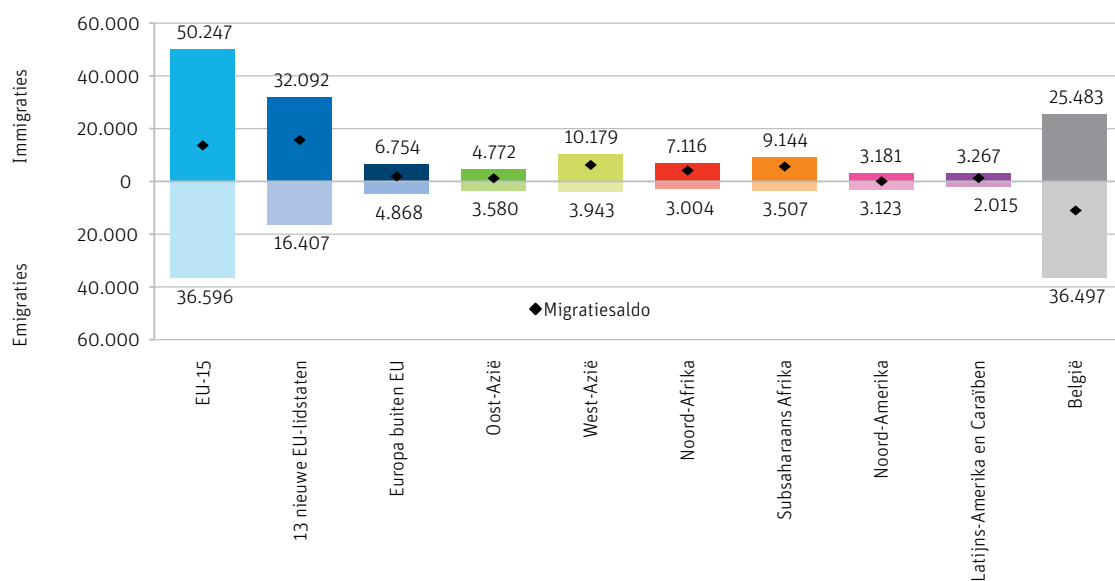
134 Voor meer details over de berekening van de immigratiestromen en de emigratiestromen en over de methodologische veranderingen doorheen de tijd, cf. Demografisch en statistisch rapport 2013.

135 Wat de personen betreft die opnieuw worden ingeschreven nadat ze waren geschrapt, zijn er meerdere scenario's mogelijk. Sommige geschrapte personen hebben het Belgisch grondgebied effectief verlaten en zijn later teruggekeerd. Het is echter niet uitgesloten dat een deel van de onder de herinschrijvingen getelde individuen België nooit heeft verlaten. (zie Migratie in cijfers en in rechten 2015, pp. 214-215).

136 De vastgestelde afwezigheid van een persoon kan wijzen op een werkelijk vertrek naar het buitenland dat niet werd aangegeven, maar kan evenzeer een persoon betreffen die geen officieel adres meer heeft en toch nog in België verblijft.

137 Dit kan met name het geval zijn voor een persoon die over een verblijfstitel als student beschikt en die voor het verstrijken van de geldigheid van zijn verblijfstitel een asielaanvraag indient.

Figuur 14. Aantal immigraties, emigraties en migratiesaldo voor de vreemdelingen (per regio) en voor de Belgen, 2014 (Bron: RR-Statistics Belgium)

Tabel 7. Evolutie van het aantal immigraties, emigraties, en van het migratiesaldo voor de Belgen en voor de vreemdelingen, 2009-2014 (Bron: RR-Statistics Belgium)

	Belgen			Vreemdelingen		
	Internationale immigraties	Internationale emigraties	Migratiesaldo	Internationale immigraties	Internationale emigraties	Migratiesaldo
2009	39.602	45.845	-6.243	126.877	57.873	69.004
2010	25.802	31.261	-5.459	140.375	55.378	84.997
2011	23.810	33.773	-9.963	138.071	65.951	72.120
2012	24.403	35.409	-11.006	124.717	69.346	55.371
2013	24.617	35.880	-11.263	122.079	75.973	46.106
2014	25.483	36.497	-11.014	128.465	77.497	50.968

2. MOTIEVEN VOOR MIGRATIE NAAR BELGIË

2.1. | De migratiemotieven begrijpen aan de hand van verschillende gegevensbronnen

De migratiemotieven kunnen worden bestudeerd aan de hand van twee voorname administratieve gegevensbronnen: enerzijds de gegevens met betrekking tot de afgifte van **visa** en anderzijds die met betrekking tot de afgifte van **verblijfstitels**. Hoewel die gegevens elkaar ten dele overlappen, hebben ze toch elk enkele bijzonderheden.

Er moet meteen worden benadrukt dat de bestudering van de migratiemotieven, net als van andere thema's in verband met migratie, een moeilijk af te bakenen onderwerp is. De onderdanen van derde landen die het grondgebied legaal binnenkomen, moeten een aankomstverklaring afleggen in de gemeente waar ze verblijven. Ze krijgen dan een machtiging tot verblijf op basis van het type visum of het verblijfsrecht waarover ze beschikken. Individueel kunnen er echter om talrijke en zeer uiteenlopende redenen worden toe gebracht om te migreren. Soms passen die motieven maar moeilijk in een van de administratieve categorieën die worden gehanteerd. Daarnaast kan het ook voorkomen dat de beweegreden voor de migratie tijdens het verblijf wijzigt, zonder dat daarom noodzakelijk een formele wijziging wordt uitgevoerd in de registers¹³⁸. Het komt er dus op aan om de **wettelijke migratiemotieven** te bestuderen en niet de persoonlijke motieven, met alle nuances die daarvoor vereist zijn.

De **visumgegevens** hebben betrekking op personen die een visumaanvraag hebben ingediend bij een Belgische diplomatieke of consulaire post in het buitenland. Er worden twee types van visa onderscheiden: de visa voor kort verblijf en de visa voor lang verblijf (Kader 10). De FOD Buitenlandse Zaken is de belangrijkste verantwoordelijke overheid voor de registratie van informatie over de visumaanvragen en over de (positieve of negatieve) afloop ervan, ongeacht de instantie die de beslissing heeft genomen¹³⁹. Al die informatie (inclusief een aantal

sociodemografische kenmerken van de aanvragers) wordt geregistreerd en vormt een interessante en complete databank die een volledig beeld geeft van de toekenning en de weigering van visa door de Belgische staat. Daarnaast worden ook de redenen geregistreerd waarom personen een visumaanvraag indienen, wat onrechtstreeks inzicht geeft in de verschillende immigratiemechanismen door een onderscheid te maken tussen visumaanvragen wegens familiale redenen¹⁴⁰, studie- of werkredenen. Parallel heeft die bron ook het voordeel dat ze het mogelijk maakt niet alleen de aanvragen te onderzoeken maar ook de positieve én negatieve beslissingen, wat bijzonder interessant blijkt in een context van migratiecrisis.

Kader 10

Visa voor kort verblijf tegenover visa voor lang verblijf

Het Europese visumbeleid reguleert de bevoegdheden van de lidstaten voor de afgifte van twee visumtypes¹⁴¹:

- de visa voor **kort verblijf** (visa C): voor een duur van maximum 90 dagen;
- de visa voor **lang verblijf** (visa D): voor een duur van meer dan 90 dagen.

De visa voor kort verblijf - ook wel Schengen-visa genoemd - moeten worden aangevraagd bij en afgegeven door de lidstaat die de enige of voornaamste reisbestemming is¹⁴². Eens de toegang tot het grondgebied van de Schengen-landen is gemachtigd, kan de visumhouder echter vrij rondreizen in de volledige Schengen-ruimte. Wanneer de aanvrager wil vertrekken vanuit een land waar België geen diplomatieke vertegenwoordiging heeft, dan kan een andere lidstaat in de plaats van België een geldig visum afgeven en omgekeerd.

De visa voor lang verblijf daarentegen behoren tot de nationale bevoegdheden en kunnen dus enkel worden afgegeven door de Belgische diplomatieke en consulaire posten in het buitenland. In theorie mogen de ambassades en consulaten de afgifte van een aangevraagd visum niet weigeren. Wanneer de aanvrager dus niet aan de voorwaarden voor de afgifte van een visum voldoet of wanneer de aanvraag een grondiger onderzoek vereist, dan wordt die aanvraag overgemaakt aan de Dienst Vreemdelingenzaken, die de beslissing neemt.

¹³⁸ Een persoon kan, bijvoorbeeld, officieel migreren om beroepsredenen en daarna een gezinshereniging uitvoeren zonder dat die als dusdanig officieel wordt geregistreerd in de databanken.

¹³⁹ Onder meer de Dienst Vreemdelingenzaken en de FOD Buitenlandse Zaken.

¹⁴⁰ Voor meer informatie over de visa wegens familiale redenen, zie Hfst. 4 (Recht op een gezinsleven).

¹⁴¹ Voor meer details over het Europees visumbeleid, zie *Jaarverslag Migratie 2011*, pp. 36-39.

¹⁴² Art. 5 van Verordening (EG) van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot vaststelling van een gemeenschappelijke visumcode (hierna de Visumcode).

Ondanks zijn enorme hoeveelheid gegevens, vertoont die databank toch enkele belangrijke beperkingen¹⁴³.

- De databank is **niet representatief voor de voltallige migrantenpopulatie**. Twee categorieën van personen ontbreken. Enerzijds zijn er de onderdanen van derde landen die, hoewel ze in de regel een visum nodig hebben om de Belgische grenzen over te steken, daarvan zijn vrijgesteld wanneer ze uit landen van de Schengen-ruimte en van de Europese Economische Ruimte komen, net als de onderdanen van een aantal landen die met België of met de Europese Unie bilaterale akkoorden hebben gesloten¹⁴⁴. Anderzijds zijn ook de personen die het grondgebied irregulier binnenkomen niet in deze databank opgenomen (zelfs wanneer ze daarna een verblijfsrecht verkrijgen).
- Het onderzoek van de verschillende visumtypes en van de afgiftemotieven geeft geen **exacte weergave van de werkelijkheid**. Het is immers mogelijk dat sommige personen die het grondgebied binnenkomen met een visum voor kort verblijf dit verblijf verlengen nadat ze een andere verblijfstitel hebben verkregen (niet noodzakelijk om dezelfde reden).

- De databank kan ook een vertekende weergave geven van de binnenkomsten. Dat een positieve beslissing wordt genomen voor een visum houdt niet noodzakelijk in dat de betrokken persoon dit visum ook zal afhalen. Het feit dat aan een persoon een visum wordt afgeleverd, biedt ook geen garantie dat hij ook effectief het grondgebied zal betreden. De afgifte van een visum betekent niet automatisch dat de houder de Belgische grens mag oversteken. In werkelijkheid is een visum alleen maar een machtiging om zich aan de grens aan te bieden. Daar wordt een controle uitgevoerd die er soms toe leidt dat een persoon de effectieve toegang tot het grondgebied wordt ontzegd en hij aan de grens wordt teruggedreven¹⁴⁵.

De gegevens over de afgifte van **eerste verblijfstitels** worden door de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ) gepubliceerd via de website van Eurostat, maar hebben alleen betrekking op de onderdanen van derde landen¹⁴⁶. Dezelfde informatie afkomstig van het Rijksregister (RR) wordt ook geanalyseerd door de DVZ voor de EU-burgers, maar de DVZ maakt die op dit ogenblik niet openbaar (met uitzondering van de migraties om familiale redenen, zie hoofdstuk 4). Myria hoopt die cijfers zo snel mogelijk te kunnen analyseren.

Tabel 8. Samenvattend overzicht van de verschillen tussen de visa en de eerste verblijfstitels

	Visumdatabank	Eerste verblijfstitels
Statistiekbeheerder	FOD Buitenlandse Zaken	Dienst Vreemdelingenzaken (FOD Binnenlandse Zaken)
Beslissingsinstantie	Dienst Vreemdelingenzaken Belgische diplomatieke post/consulaat in het buitenland	Dienst Vreemdelingenzaken Gemeenten
Doelpopulatie	Onderdanen van derde landen die niet vrijgesteld zijn van visumplicht	Alle vreemdelingen (maar gegevens alleen beschikbaar voor de onderdanen van derde landen)
Voornaamste voordelen	<ul style="list-style-type: none"> - Rijkdom van de databank (positieve/ negatieve beslissingen; sociodemografische informatie) - Gedetailleerde analyse van de aangevoerde motieven voor de verkrijging van een visum 	<ul style="list-style-type: none"> - Rijkdom van de databank (sociodemografische informatie) - Analyse van de migratiemotieven
Beperkingen van de gegevens	<ul style="list-style-type: none"> - Databank niet representatief voor alle immigranten: onderdanen vrijgesteld van visumplicht niet in aanmerking genomen (Schengen, EER en andere bilaterale akkoorden) - Wijzigingen van status tijdens verblijfsperiode niet in aanmerking genomen - Een positieve beslissing staat niet noodzakelijk gelijk met een effectieve toegang tot het grondgebied. 	<ul style="list-style-type: none"> - Beschikbare databank niet representatief voor alle immigranten: gegevens over derdelanders - Houdt geen rekening met latere verblijfstitels en hun motief

143 N. PERRIN, "Aperçu des données statistiques disponibles sur la délivrance et le refus des visas", *Rev.dr.étr.*, nr. 143, 2007, pp.138-146.

144 Voor de lijst van derde landen waarvan de onderdanen vrijgesteld zijn van de visumplicht, zie: <https://sif-gid.ibz.be/NL/homepage.aspx>.

145 De niet-naleving van sommige voorwaarden kan ertoe leiden dat de toegang tot het grondgebied wordt geweigerd, zelfs indien een visum werd afgeleverd: onvoldoende middelen, ontbrekende documenten, meldingen om redenen van nationale veiligheid, openbare orde of volksgezondheid,...

146 Sinds de inwerkingtreding van het K.B. van 27 januari 2008.

2.2. | Positieve afloop voor een grote meerderheid van de aanvragen

Uit de visumstatistieken voor het jaar 2015 (Figuur 15) blijken twee belangrijke vaststellingen:

- **de overgrote meerderheid van de aanvragen betreffen visa voor kort verblijf (visa C).** Van de 260.829 (negatieve en positieve) beslissingen die in 2015 werden genomen, hadden er immers 228.320 (ofwel iets minder dan 88% van het totale aantal beslissingen) betrekking op visa die werden aangevraagd voor een verblijf van minder dan drie maanden.
- **de grote meerderheid van de beslissingen zijn positief (85%).** Er dient te worden opgemerkt dat het aandeel positieve beslissingen iets hoger ligt voor de visa C (86%) dan voor de visa D (80%). Het verschil tussen de positieve beslissingen voor visa C en voor visa D is kleiner dan ooit tevoren. In 2012, bijvoorbeeld, waren 84% van de beslissingen voor visa C positief, tegenover 67% van de beslissingen voor visa D, ofwel een verschil van 17%.

Kader 11.

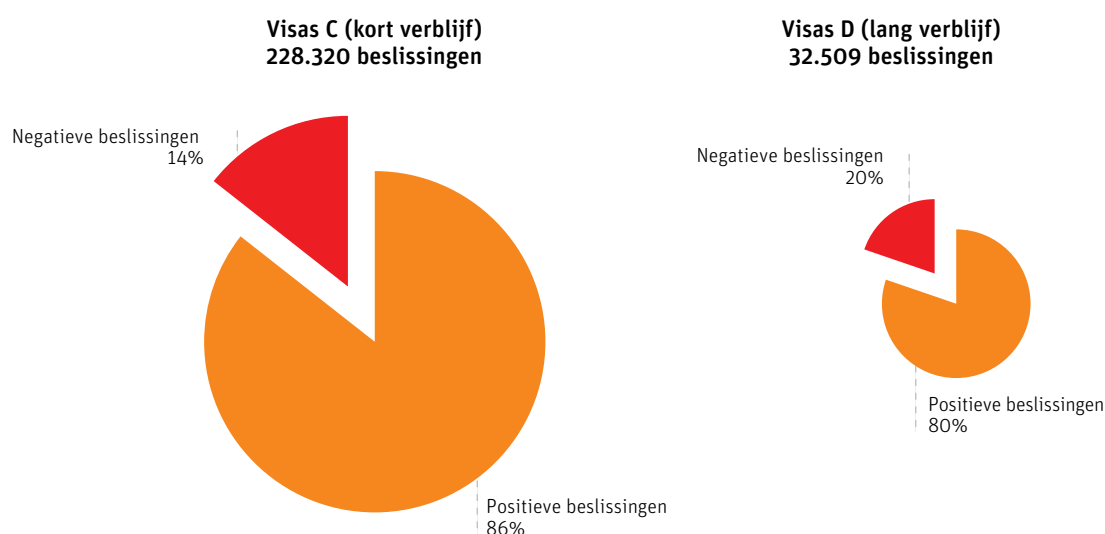
Het onderscheid tussen aanvraag en beslissing en de definitie van een beslissing

De **aanvraag** van een visum wordt ingediend door een persoon die naar België wenst te komen voor een verblijf van maximum 90 dagen (visum C) of voor een verblijf van meer dan 90 dagen (visum D).

De **beslissing** die betrekking heeft op een visumaanvraag is die welke door de verantwoordelijke instantie wordt genomen op basis van de ontvankelijkheidscriteria van de betrokken persoon.

In dit jaarverslag beperken wij ons tot sommige types van beslissingen: als "positief" beschouwde beslissingen en als "negatief" beschouwde. Een beslissing wordt in twee gevallen als **positief** beschouwd: ofwel verleent de Dienst Vreemdelingenzaken zijn akkoord voor de afgifte van het visum, ofwel wordt het visum automatisch afgegeven door de diplomatieke post. Een beslissing is **negatief** wanneer de Dienst Vreemdelingenzaken weigert om een visum toe te kennen. Elk ander type beslissing wordt opgenomen onder de **overige beslissingen** (meer bepaald beslissingen die aanleiding geven tot visa met een beperkte territoriale geldigheid¹⁴⁷, aangezien ze niet leiden tot de afgifte van klassieke visa C of D). Die beslissingen worden niet opgenomen in onze illustraties en berekeningen, die enkel en alleen rekening houden met de positieve en de negatieve beslissingen.

Figuur 15. Aantal beslissingen genomen in 2015 volgens het visumtype en verdeling van de positieve en negatieve beslissingen (Bron: Visumdatabase, FOD Buitenlandse Zaken)

¹⁴⁷ De Visumcode definieert een visum met territoriaal beperkte geldigheid als een visum dat geldig is voor het grondgebied van een of meer lidstaten maar niet voor alle lidstaten (art. 2.4 van de Visumcode).

2.2.1. | De geografische herkomst van de personen aan wie een visum werd afgegeven varieert volgens de geldigheidsduur van het visum

In 2015 werd meer dan een derde van de visa voor kort verblijf afgegeven aan Chinezen of Indiërs, ofwel meer dan 70.000 visa C. Landen waarvoor België historisch gezien een migratieland voor arbeidskrachten was, zoals Turkije en Marokko, staan lager op de rangschikking van de nationaliteiten die visa voor kort verblijf hebben gekregen. De DR Congo daarentegen, dat al lang migratiebanden met België onderhoudt, behoort tot de sterkst vertegenwoordigde nationaliteiten wat de afgifte van visa C betreft (7%).

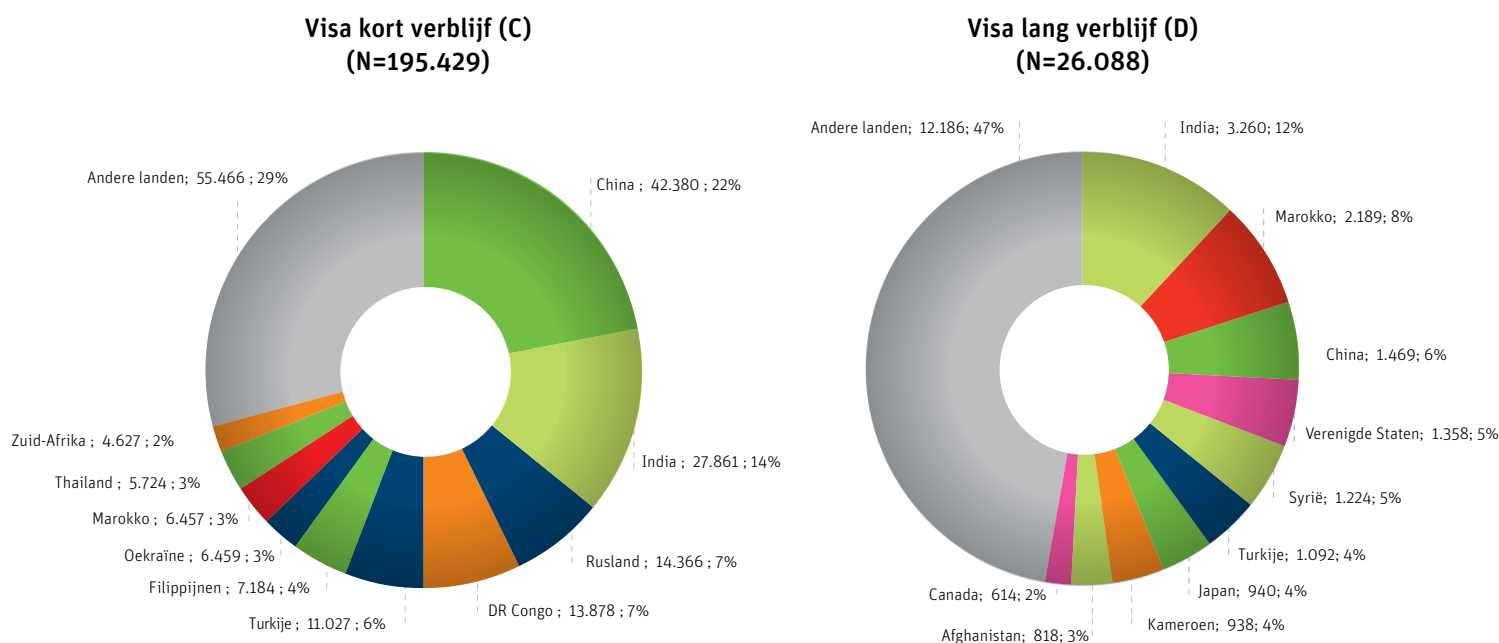
Voor de visa voor lang verblijf is de verdeling van de voornaamste nationaliteiten niet exact dezelfde. Zo maakt de DR Congo geen deel meer uit van die voornaamste nationaliteiten en zijn personen van Indische en Chinese nationaliteit minder prominent aanwezig. Wel wordt hier de aanwezigheid vastgesteld van andere Aziatische landen, onder andere Syrië (5%), Japan (4%) en Afghanistan (3%). Hetzelfde geldt voor de landen van Noord-Amerika, als de Verenigde Staten (5%) en Canada (2%).

2.2.2. | Visa D voornamelijk voor gezinsherenigingen, studie- en beroepsredenen

In 2015 werden de visa D, voor alle nationaliteiten samen, voornamelijk om drie soorten motieven toegekend: gezinshereniging (45%), studies (29%) en beroepsredenen (13%). Het aandeel van de andere motieven ligt duidelijk veel lager. Het gaat onder andere om officiële en politieke motieven (4%) en om visa voor stages en opleidingen (2%).

Er wordt hier een onderscheid gemaakt tussen twee categorieën van gezinsherenigingen: enerzijds die waarbij de gezinshereniger (die het recht op de gezinshereniging opent) een onderdaan van een derde land is¹⁴⁸ (dit heeft betrekking op 33% van de afgegeven visa voor lang verblijf in 2015) en anderzijds die waarbij de gezinshereniger een burger van de Europese Unie is of de Belgische nationaliteit heeft¹⁴⁹ (12% van de visa voor lang verblijf)¹⁵⁰.

Figuur 16. Top tien van de voornaamste nationaliteiten voor visa afgeleverd in 2015, volgens het visumtype (Bron: Visumdatabase, FOD Buitenlandse Zaken)

¹⁴⁸ Artikel 10 van de vreemdelingenwet regelt de voorwaarden van de gezinshereniging voor onderdanen van derde landen onder elkaar, in het geval dat de gezinshereniger houder is van een verblijfstitel van onbeperkte duur. Artikel 10bis regelt de voorwaarden van de gezinshereniging voor onderdanen van derde landen onder elkaar, in het geval dat de gezinshereniger houder is van een verblijfstitel van beperkte duur.

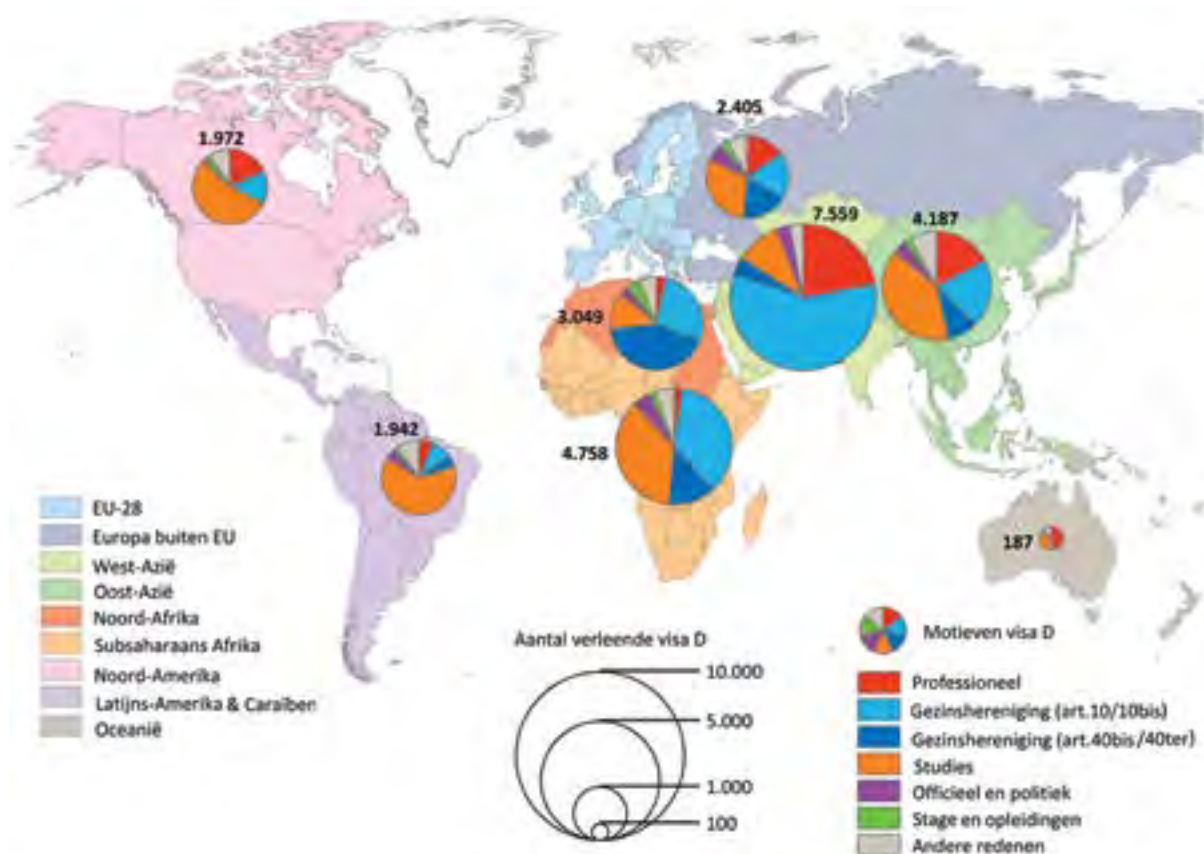
¹⁴⁹ Artikel 40bis regelt de gezinshereniging met burgers van de EU en artikel 40ter die met Belgen. Aan de hand van de gegevens afkomstig van de FOD Buitenlandse Zaken kan dit onderscheid niet worden gemaakt.

¹⁵⁰ Voor meer gedetailleerde informatie over de visa voor gezinshereniging, zie hoofdstuk 4 (Recht op gezinsleven).

De motieven die worden aangehaald om een visum D te verkrijgen, variëren naargelang van de herkomstregio van de personen die een aanvraag indienen. In 2015 hadden de visa die werden verkregen door onderdanen van landen van **West-Azië** meestal betrekking op gezinshereniging (62%), met een zeer groot aandeel Indiërs, Syriërs en Afghanen. Voor de onderdanen van landen van **Oost-Azië** zijn studies een vaker voorkomend motief (39%). Van de visa die werden afgegeven aan personen uit **Afrika**, hadden 57% betrekking op gezinshereniging en 27%

op studieredenen. Dit laatste motief wordt vooral vaak aangevoerd door inwoners van landen van Sub-Saharaans Afrika (36%). De verdeling van de visumtypes die worden afgegeven aan **niet-Europeaanen** is als volgt: op de eerste plaats komt gezinshereniging (36%), gevolgd door studies (30%) en door beroepsredenen (15%). De staatsburgers van landen van het **Amerikaanse continent** ten slotte onderscheiden zich van de andere nationaliteiten doordat ze de meeste van hun visa D krijgen wegens studieredenen (59%) en in slechts zeer weinig gevallen met het oog op een gezinshereniging (15%).

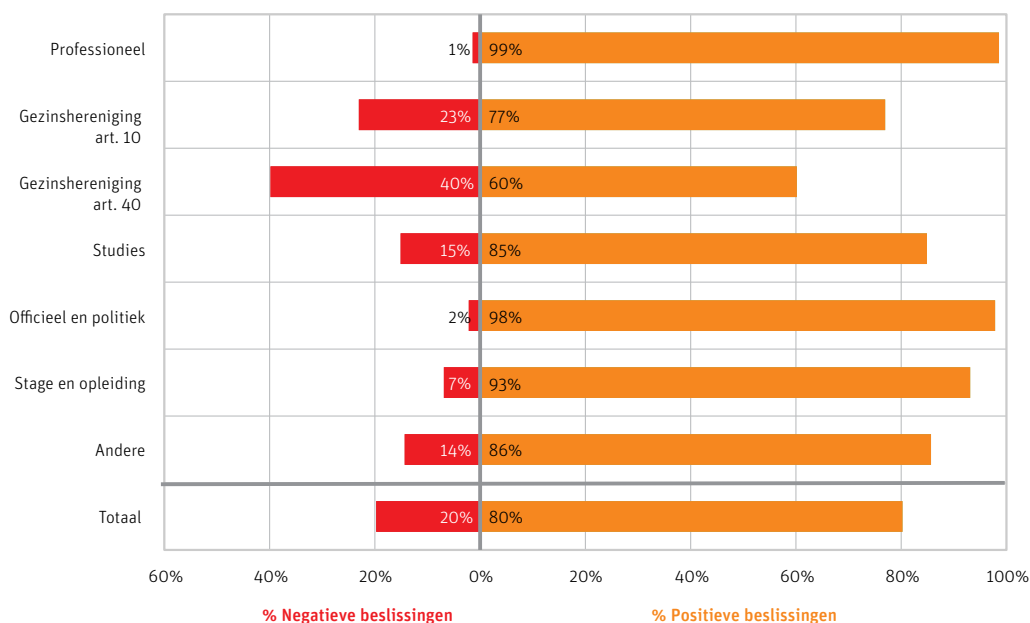
Kaart 9. Verdeling van de visa voor lang verblijf afgegeven in 2015 aan onderdanen van derde landen volgens verblijfsmotief en groep van nationaliteiten (Bron: Visumdatabank, FOD Buitenlandse Zaken)

Voor alle nationaliteiten samen, is gezinshereniging het meest aangevoerde motief wanneer een visum D wordt aangevraagd. Nochtans is het aandeel weigeringen van dergelijke aanvragen relatief hoog in vergelijking met andere motieven. Voor alle motieven samen bedraagt het aantal weigeringen van visa D 20%. Dat aandeel loopt op tot 40% voor visa met het oog op een gezinshereniging

wanneer de persoon die het recht op de gezinshereniging opent, een Belg of een EU-burger is (art. 40bis en 40ter), tegenover 23% wanneer de persoon die het recht op de gezinshereniging opent een derdelander is (art. 10 en 10bis). Voor de visa D die worden aangevraagd om beroepsmotieven bedraagt het aantal weigeringen slechts 1%.

Figuur 17. Percentages positieve en negatieve beslissingen voor visa voor lang verblijf¹⁵¹ in 2015 volgens het motief van de aanvraag (Bron: Visumdatabank, FOD Buitenlandse Zaken)

2.3. | Daling van het aantal eerste verblijfstitels sinds 2010 en gelijktijdige wijziging van de aangehaalde motieven

Sinds 2010 heeft het aantal eerste titels dat wordt afgeleverd aan derdelanders enorme schommelingen gekend. Tussen 2010 en 2013 liep dit aantal terug van 57.855 naar 42.463, ofwel een daling van 27%. De periode 2013-2014 onderscheidt zich daar echter van met een aantal eerste verblijfstitels dat vrij stabiel is gebleven (43.823 eerste titels in 2014). Ondanks die relatieve stabiliteit blijven de

cijfers die in 2014 werden vastgesteld echter wel onder die van 2010. De tendensen kunnen iets beter worden genuanceerd wanneer ze worden uitgesplitst naar reden van de eerste titels.

De vermindering van het aantal eerste titels die sinds 2010 globaal wordt vastgesteld kan vooral worden verklaard door de uitgesproken daling van het aantal eerste titels dat wordt afgegeven wegens humanitaire redenen (eerste titels afgegeven na een regularisatie op basis van artikel 9bis of 9ter). Sinds 2010 is dit cijfer onophoudelijk afgenomen: in 2010 werden er nog 10.994 titels afgegeven, maar dit aantal daalde tot 1.601 in 2013 en tot slechts 800 in 2014. Terwijl 19 van de 100 afgegeven titels in 2010 betrekking hadden op humanitaire redenen, was dit in 2014 nog slechts 2 op de 100.

¹⁵¹ Het aandeel geweigerde visa is de verhouding tussen enerzijds het aantal geweigerde visa en anderzijds het totaal aantal – positieve en negatieve – beslissingen die in de loop van het jaar werden genomen.

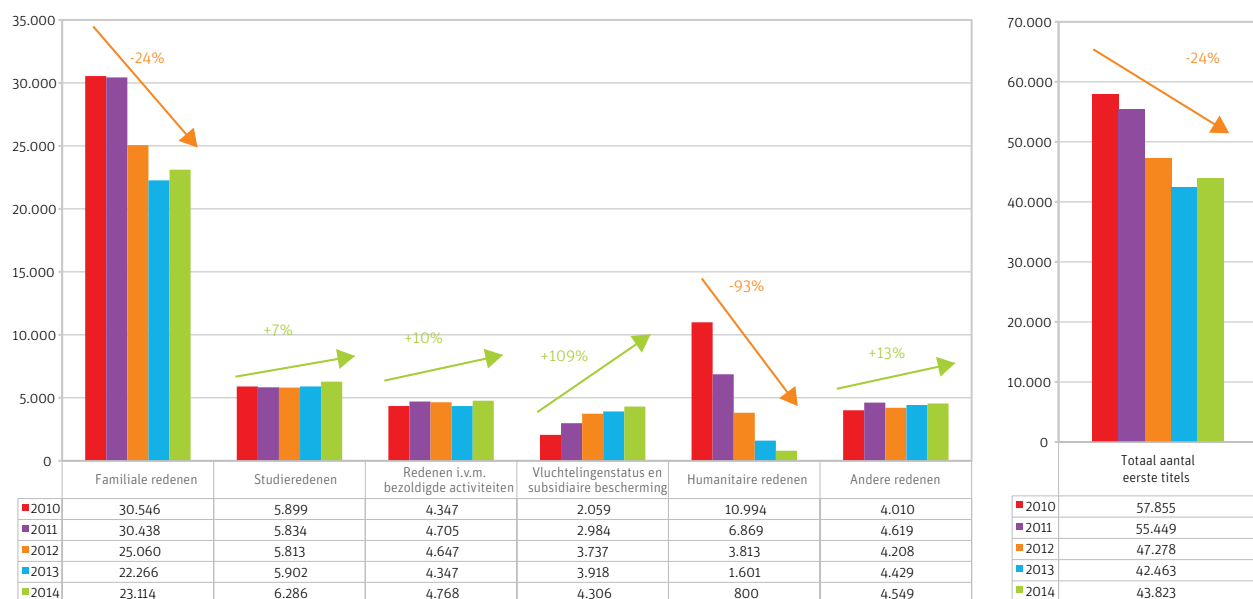
Die algemene daling heeft ook te maken met de vermindering van het aantal eerste titels dat wordt afgegeven wegens familie gerelateerde redenen. In 2010 werden meer dan 30.000 eerste titels wegens dit motief afgegeven, tegenover iets meer dan 23.000 in 2014. Die tendens volgt echter de globale evolutie, waardoor dit het belangrijkste motief blijft voor de afgifte van eerste titels aan onderdanen van derde landen. Zowel in 2010 als in 2014 waren familiale redenen het motief voor een op de twee afgegeven titels (53%).

Die dalende evolutie wordt gecompenseerd door de uitgesproken stijging van de eerste titels die worden afgegeven aan personen die de vluchtelingenstatus of subsidiaire bescherming hebben gekregen. In 2010

was dit de reden voor de afgifte van iets meer dan 2.000 eerste titels. In 2014 was dit het geval voor meer dan 4.300 titels, ofwel +109% voor de periode 2010-2014. De effecten van die toename blijven zeer onopvallend want dit motief is niet het voornaamste. Toch is het belang van die eerste titels in de loop der tijd toegenomen: in 2010 hadden minder dan 4 op de 100 afgegeven eerste titels betrekking op erkende vluchtelingen of begunstigden van subsidiaire bescherming, terwijl dit in 2014 was gestegen tot 10 op de 100.

Het aantal titels dat werd afgeleverd om beroeps-, studie of andere redenen¹⁵² blijft daarentegen veel stabiel in de periode 2010-2014.

Figuur 18. Evolutie van de verdeling van de eerste titels afgeleverd aan onderdanen van derde landen¹⁵³, per reden, voor de periode 2010-2014¹⁵⁴ (Bron: Eurostat)

153 De gegevens over de afgeleverde eerste verblijftitels voor gezinshereniging zijn ook beschikbaar voor de EU-burgers. Die gegevens worden behandeld in hoofdstuk 4, *Recht op een gezinsleven*. Omwille van de vergelijkbaarheid worden ze niet opgenomen in dit hoofdstuk.

154 De gegevens over de afgiftemotieven van de eerste verblijftitels worden sinds 2008 geregistreerd in het RR door de gemeenten. Toch was de nauwkeurigheid bij de registratie van die nieuwe gegevens niet onmiddellijk optimaal. Wegens de talrijke ontbrekende of afwijkende gegevens in het RR, heeft de statistische cel van de DVZ geprobeerd om de kwaliteit van die gegevens te verbeteren door informatie te gaan zoeken in andere databanken (zoals die van de erkenningen van de vluchtelingenstatus etc.). Dit correctiewerk werd in 2014 retroactief uitgevoerd voor de voorgaande jaren. De gecorrigeerde gegevens werden door de DVZ aan Eurostat bezorgd en zijn daar op dit ogenblik opgenomen voor de periode 2010-2014. Ze zijn ook deels beschikbaar voor 2015. De gegevens die in dit jaarverslag zijn gepubliceerd, zijn dus niet identiek aan de gegevens die in het Jaarverslag Migratie 2013 en in de vorige jaarverslagen werden meegedeeld, want die correcties waren toen nog niet doorgevoerd. Voor meer informatie over die correcties, zie: <https://dofi.fibz.be/sites/dvzoe/NL/Statistiek/Pages/Gezinshereniging.aspx>.

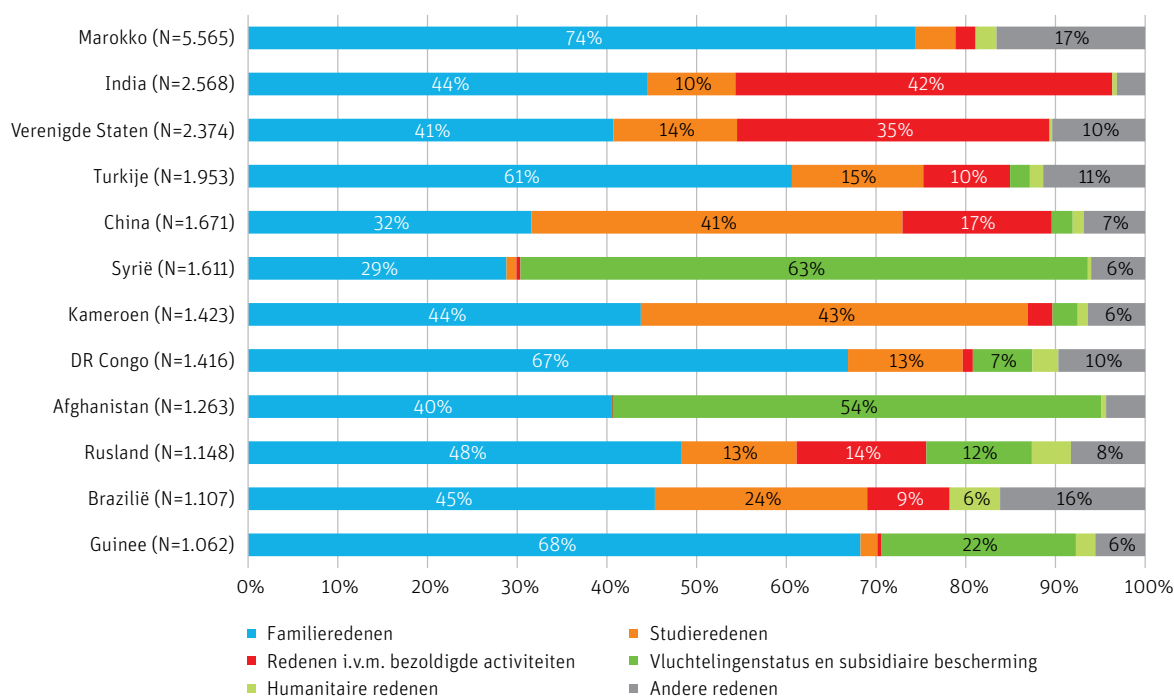
De pijltjes geven de daling/stijging weer tussen de waarden die in 2010 en in 2014 werden vastgesteld.

152 De "andere redenen" hebben betrekking op eerste titels die werden afgegeven aan niet-begeleide minderjarigen, aan slachtoffers van mensensmokkel of om niet nader bepaalde redenen.

De daling van het aantal afgegeven eerste titels om humanitaire redenen was gedurende de periode 2010-2014 vrij vergelijkbaar voor alle nationaliteiten. Dat is echter niet het geval voor de eerste titels die werden afgegeven om familiale redenen, waarvoor de schommelingen verschilden naargelang van de nationaliteit van de aanvragers. Er werd vooral een gevoelige daling van het aantal eerste titels afgeleverd om familiale redenen vastgesteld voor de Marokkanen (-47%) en de Turken (-53%). Die twee nationaliteiten werden dus meer dan de andere getroffen door de verstrenging van de toegangsvoorwaarden tot de gezinshereniging (sinds de hervorming die in 2011 in werking is getreden)¹⁵⁵. Toch blijven ze in de rangschikking de eerste twee plaatsen bekleden, vóór de Indiërs. Voor die laatste nationaliteit is het aantal eerste titels dat werd afgegeven om familiale redenen tussen 2010 en 2014 met 32% gestegen. In de top tien van nationaliteiten kan in dezelfde periode verder ook een stijging van 46% worden vastgesteld van de titels om familiale redenen die werden afgegeven aan Guineërs. Buiten de top tien is er ook een aanzienlijke evolutie van de eerste titels om familiale redenen die werden afgegeven aan Afghanen en Syriërs, voor wie de aantallen weliswaar kleiner zijn, maar tussen 2010 en 2014 wel meer dan verdubbeld.

Meer algemeen heeft de **familiemigratie** betrekking op alle nationaliteiten die in de lijst voorkomen, maar de omvang ervan verschilt naargelang van de nationaliteit. Marokko, Guinee, de DR Congo en Turkije onderscheiden zich zeer duidelijk van de andere herkomstlanden, omdat een zeer grote meerderheid van de verblijfstitels om die reden wordt afgegeven aan de onderdanen van die landen (tussen 61% en 74%). De situatie van de Syriërs en de Afghanen onderscheidt zich van de rest wegens het grote percentage eerste verblijfstitels dat werd afgegeven op basis van de **status van vluchteling of van subsidiaire bescherming** (respectievelijk 63% en 54%). De redenen in verband met een **bezoldigde activiteit** hebben dan weer vooral betrekking op India, waarvoor dit motief 42% van alle in 2014 toegekende eerste verblijfstitels betreft, en ook op de Verenigde Staten (35%). De immigratie om **studieredenen** vertegenwoordigt een aanzienlijk aandeel van de migraties uit Kameroen (43%) en China (41%). Ook Brazilië komt sinds kort voor in de cijfers over de eerste verblijfstitels die worden uitgereikt om studieredenen, met 24% van de eerste verblijfstitels die in 2014 om die reden werden afgegeven. Tot slot vertegenwoordigen de **humanitaire redenen** slechts een zeer gering aandeel van de afgegeven eerste verblijfstitels. Dit geldt voor alle nationaliteiten, maar is vooral van toepassing op de Brazilianen (6%) en de Russen (4%).

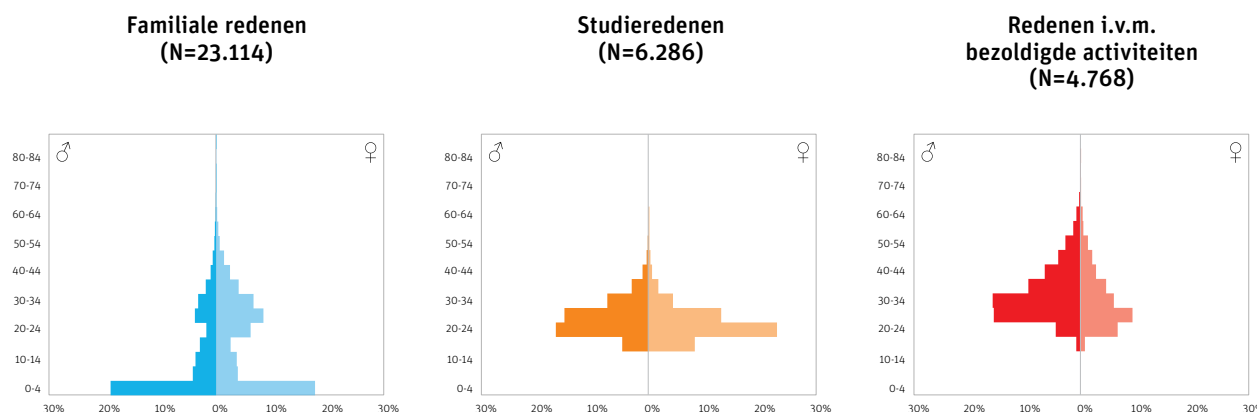
Figuur 19. Verdeling van de afgiftemotieven van de eerste verblijfstitels voor de onderdanen van de belangrijkste derde landen¹⁵⁶, 2014 (Bronnen: DVZ - Eurostat)

¹⁵⁵ Zie hierover: *Jaarverslag Migratie 2011*, pp. 80-83.

¹⁵⁶ Die nationaliteiten vertegenwoordigen 53% van de eerste verblijfstitels die in 2014 in België werden afgegeven.

Figuur 20. Aantal eerste verblijfstitels voor derdelanders, voor de drie voornaamste redenen, per leeftijdsklasse en per geslacht, voor alle nationaliteiten samen, 2014 (Bronnen: DVZ - Eurostat)

De diverse migratietypes verschillen volgens de nationaliteit, maar ze kunnen ook variëren naargelang van andere kenmerken van de migranten. Figuur 20 geeft een overzicht van het aantal in 2014 afgegeven eerste verblijfstitels om familiale redenen, studieredenen en economische redenen, volgens de leeftijd en het geslacht van de migranten.

De immigraties om familiale redenen komen het meest voor en zijn ook vaker een zaak van vrouwen. Verblijfstitels die om die reden worden afgegeven, worden vooral toegestaan aan jonge kinderen en aan volwassenen die hoofdzakelijk tot de leeftijdscategorie van 20 tot 34 jaar behoren. Aan personen boven de 45 jaar worden wel nog een aantal titels uitgereikt, maar die oudere leeftijdscategorieën vertegenwoordigen een vrij gering percentage van het totaal. De gezinshereniging lijkt dus voornamelijk betrekking te hebben op kinderen en echtgenoten/partners (die voor het overgrote deel vrouwen zijn). De immigraties om studieredenen betreffen globaal gezien evenveel mannen als vrouwen, met een belangrijke piek voor de leeftijdscategorie tussen 20 en 24 jaar, de leeftijd voor universitaire studies dus. Dit type verblijfstitels wordt nog afgegeven aan personen boven de 30 jaar, maar wel duidelijk minder vaak. De eerste verblijfstitels die worden afgegeven om economische redenen komen op de derde plaats en hebben vaker betrekking op mannen dan op vrouwen. Ze worden vooral toegestaan aan personen in de leeftijdscategorie tussen 25 en 40 jaar.

Dankzij de Eurostat-databank is het tot slot ook mogelijk om de percentages van de wettelijke migratiemotieven van de onderdanen van derde landen te vergelijken tussen België en andere landen (zie Figuur 21).

Kader 12.

Een omstreden internationale vergelijkbaarheid

Hoewel de databank van Eurostat een vergelijking van het aantal afgegeven eerste verblijfstitels volgens de diverse motieven op internationaal niveau mogelijk maakt, moet men zich er altijd van bewust zijn dat de vergelijkbaarheid van de gegevens tussen de verschillende landen problemen stelt. De aanwijzingen die door Eurostat aan de verschillende landen worden gegeven om hen te helpen de gegevens op een vergelijkbare manier te registreren, laten immers een niet te verwaarlozen ruimte voor vrije interpretatie door de statistische instellingen van elk land. Zo kan een regularisatie om beroepsredenen, bijvoorbeeld, in het ene land als een humanitaire reden worden geregistreerd, terwijl dit in een ander land als een reden in verband met een beroepsactiviteit zal worden beschouwd. Evenzeer kan de eerste verblijfstitel van de partner van een werknemer in het ene land als een familiale reden worden geregistreerd en in een ander land als een reden worden beschouwd die verband houdt met een beroepsactiviteit. Gezien de ontoereikende nauwkeurigheid van de definities en het gebrek aan coördinatie tussen de verschillende landen om hun coderingssystemen op elkaar af te stemmen, is het belangrijk om dit type vergelijking met bijzonder grote voorzichtigheid te analyseren.

Ondanks de beperkingen die gepaard gaan met de vergelijking van internationale gegevens (Kader 12), is het voornaamste gemeenschappelijk punt tussen België en zijn buurlanden het belang van de afgifte van eerste verblijfstitels om familiale redenen. In 2014 was dit het motief voor 53% van de afgegeven verblijfstitels in België en in de buurlanden schommelde dit tussen 32% en 58%. In andere landen ligt dit percentage lager, vooral in het Verenigd Koninkrijk (17%) en in de nieuwe lidstaten van de EU, waar familiale redenen slechts 9% van de verblijfstitels uitmaken.

De nieuwe lidstaten kenmerken zich veeleer door het belang van de afgifte van eerste verblijfstitels om redenen in verband met economische activiteiten. Dit economisch motief is ook goed vertegenwoordigd in de landen van Zuid-Europa¹⁵⁷ en in Luxemburg. In België ligt dit aandeel onder het gemiddelde van de landen van de EU-28, maar is het vergelijkbaar met het percentage in Frankrijk of Duitsland.

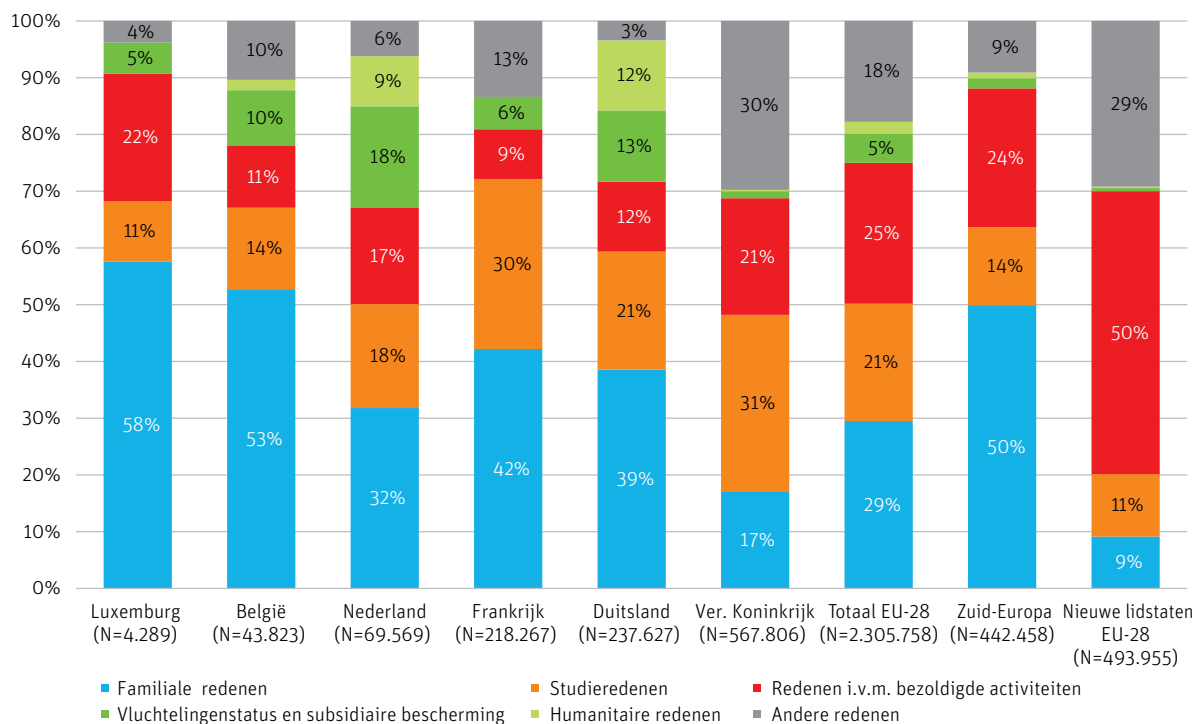
Terwijl de situatie in België voor wat de economische en familiale motieven betreft vergelijkbaar is met die in zijn buurlanden, is dit niet het geval voor de immigratie om studieredenen. In 2014 werden 14% van de eerste verblijfstitels om die reden afgegeven, terwijl dit percentage in Nederland, Duitsland en Frankrijk tussen 18% en 30% schommelde.

Er kunnen ook verschillen worden vastgesteld wat de percentages eerste verblijfstitels betreft die worden afgegeven aan begunstigden van de vluchtelingenstatus en van subsidiaire bescherming. Hiervoor neemt België een middenpositie in: in 2014 werden 10% van de eerste verblijfstitels afgegeven aan erkende vluchtelingen en aan begunstigden van subsidiaire bescherming, terwijl dit percentage schommelt tussen 1% in de nieuwe EU-lidstaten en 18% in Nederland.

Tot slot schommelen ook de percentages eerste verblijfstitels die worden afgegeven om humanitaire redenen, wat doorgaans regularisatie wordt genoemd, sterk tussen de diverse Europese landen. In 2014 vertegenwoordigden die slechts 2% van de eerste verblijfstitels die in België werden afgegeven, tegenover 9% in Nederland en zelfs 12% in Duitsland.

Figuur 21. Verdeling van de eerste verblijfstitels afgegeven aan derdelanders, volgens afgiftemotief, voor België en enkele aangrenzende of nabijgelegen landen, 2014

(Bronnen: DVZ - Eurostat)

¹⁵⁷ Het gaat hier om Spanje, Italië, Malta, Portugal en Slovenië (classificatie van de Verenigde Naties).